

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

nr 2

februari 1960

pris 1 krona

AB HOBBYMATERIAL

Vi tillverkar nu över 200 olika intressanta och stimulerande

HOBBYARBETEN

i halvfabrikat för dekorations-, present- och nyttoartiklar

Bland våra nyheter finner Ni bl. a.:

Läderserien med ett 20-tal vackra och användbara artiklar såsom väskor, damskärp i vårens modefärger, fotoramar, nyckelfodral m. m.

Plastöverdragen silkestråd för virkning av ex.-vis halsband, underlägg för glas och flaskor m. m.
Tråden är vacker, smidig och stark och kan levereras i 18 olika färger.

Rekvirera vår katalog som även innehåller en arbetsbeskrivning för varje artikel

PILGATAN 9, MALMÖ — tel. växel 73475
Utställning — Ö. Tullgatan 1

J. HEDMANS Litografiska Tryckeri

Eftr. LISA KRUSE

Specialitet:

**Reklam-,
Emballagetryck m. m.**

Box 690 A — GÄVLE 1 — Tel. 228 92

Ingv. Forsberg

Smides- &
Mek. Verkstad

BODEN

Strandplan 5. Tel. 110 72

— REKOMMENDERAS —

Kan kroppen tillföras jod vid tandborstning?

Vetenskapen ger svar

Man har fastslagit att jod är ett livsnödvändigt ämne, som dagligen måste tillföras kroppen. Inom vissa geografiska områden är jorden och vattnet jodfattiga, varigenom födan kommer att innehålla för litet jod.

Radioaktiv jodisotop användes vid vetenskaplig undersökning. Genom märkning av tandkräm med jodisotopen J^{131} i form av natriumjodid ha svenska läkare vid en undersökning kunnat påvisa att:

1. Vid tandborstning under två min. med jodhaltig tandkräm kan beräknas att organismen upptager 6,2 % av tillförd jodmängd.

2. Upplagring av jod sker i munslemhinnan.

Om Ni borstar tänderna med jodhaltig tandkräm

är det vetenskapligt bevisat att Er organism tillföres jod och att denna jod stannar upp till 1,5 tim. i munslemhinnan.

Det är jod som gör skillnaden! Jod-Kaliklora har en förstklassig tandkräms alla goda egenskaper och innehåller dessutom jod i form av vita, lättlösliga jodsalter, som resorberas av tandkött och munslemhinna. Borsta och massera tandkötten mycket noggrant.

En bra tandkräm
som dessutom innehåller

JOD

GEFLE METALLGJUTERI

SVEN G. DAHLQVIST

Upplandsgat. 9, Box 251 Telefon 144 99
GÄVLE

Utför metallgjutgods i alla rödgodslegeringar i styckevikter upp till 600 kg.
Lagerbussningar alltid i lager.

BEGÄR OFFERT

Vad är **PLM** ?

Svar: Det är signum på marknadens förnämsta bleckplåtsförpackningar tillverkade av

PAKTIEBOLAGET
PLÅTMANUFAKTUR

Fackföreningsrörelsen och de partiellt arbetsföra

Fackföreningsrörelsen intar numera en central plats i vårt samhällsliv, främst naturligtvis lönemässigt sett, men bortsett från denna självklara uppgift — att handlägga medlemmarnas lönefrågor — tillkommer dess ställning som ett samhällsorgan. Man kan i korthet påstå, att de synpunkter och åtgöranden, som utgå från fackföreningshåll, slår igenom på många olika områden. Vad man anser på fackligt håll är avgörande i mycket av det som sker — inte minst på det ekonomiska och sociala fältet. Här kan man verkligen tala om växande inflytande och ansvar. Den sista meningen får mera innehåll om man gör en hastig återblick, tänker tillbaka på generalstrejker och annat, som sätter samhället i gungning, flygande fanor, protestaktioner, ja, till och med stenkastning och diverse övergrepp, Ådalskravaller och liknande aktioner, som satt sinnena i uppror. Det är i ett nötskal den äldre samhällsbilden ur fackligt synvinkel.

I dag ser det annorlunda ut. I vårt land samlas man numera kring förhandlingsborden under lugna och värdiga former. Man gör upp om "brödkakans fördelning" utan häftigare vapenskrammel, med hjälp av många siffror och kalkyler om det ekonomiska läget. Argumenten radas upp, arbetsgivare och arbetstagare vrider på sifferpyramiderna från olika utgångspunkter. Normalt

sett fortgår så den s.k. manglingen tills uppgörelse nåtts; kakans fördelning är klar efter veckors och natters seg kamp kring förhandlingsborden. Pressen låter sina kameror spela över slagfältet, vi får se generalerna i respektive läger, arbetsgivare och arbetstagare, utväxla ett kraftigt handslag. Samhället kan andas ut, näringslivets hjul rullar vidare och våra löner har fått någon sorts "lyftning", upp eller ned, beroende på vilket sätt man är delaktig i den träffade uppgörelsen, om man är arbetstagare eller arbetsgivare. Alla är vi stort sett delaktiga i det spel, som avgör löner och inkomster — de fackliga uppgörelserna angår oss alla i högsta grad.

Med denna utvikning har vi försökt teckna lönerörelsernas betydelse i vårt samhällsliv. I detta större perspektiv kan man väl knappast tala om någon neutralitet. De fackliga problemen berör oss alla, oavsett om vi befinner oss på arbetstagar- eller arbetsgivarsidan. Då vi i detta nummer av Status ägnat stort utrymme åt fackliga problem, betyder detta inte att vi på något sätt gjort om vår organisation eller tidskrift till ett fackligt instrument, om man nu vill tolka vårt fackliga intresse ur negativ synpunkt. Status och förbundet är självfallet ingen löneförhandlande part, men som förespråkare för handikappade och eftersatta folkgrupper har vi stort

intresse av fackföreningsfrågor, dvs. att de människor, vars talan vi för, får en lönemässigt och fackligt sett normal ställning på arbetsmarknaden. Den normaliseringsprincip vi i vår målsättning hävdar för de handikappades del gör det nödvändigt att skapa en närmare kontakt med näringslivets organisationer. Att en representant för den största organisationen — LO — i detta nummer ger en redogörelse för de partiellt arbetsföras ställning inom denna organisation — som fackföreningsmedlemmar betraktade — hälsas därför med största glädje och tillfredställelse. Det visar, att man inom LO uppmärksammat de partiellt arbetsföras speciella svårigheter. Vi ger givetvis gärna utrymme för synpunkter på dessa frågor också från arbetsgivarhåll.

Sekreterare Bengtson i LO påpekar bl. a. i sin redogörelse i detta nummer, att sjukdomar och handikapp, dvs. längre bortovaro från arbetsplatserna, bl. a. innebär organisatoriska svårigheter. Även om det fackliga medlemskapet i och för sig inte upphör genom att man drabbas av långvarig sjukdom eller annat arbetshinder, finns dock vissa risker att man så att säga kommer bort från den fackliga gemenskapen. Det är därför nödvändigt att hålla sin fackorganisation informerad om vistelseort, hälsotillståndets utveckling osv. Man kan helt instämma med sekreterare Bengtson på denna

punkt. Genom att inte släppa kontakten med den fackliga verksamheten finns ju goda möjligheter att hålla den fackliga rörelsen informerad om de svårigheter långvarig sjukdom och andra arbetshinder utgör för ett stort antal människor. Är man arbetstagare — och det är ju en stor procent av de människor, som drabbas av sjukdomar och olycksfall i arbetslivet — förlorar man inte ett förvärvat fackligt medlemskap därför att man av hälsoskäl kommit bort ur arbetsgemenskapen. Det kan vara skäl att särskilt hålla detta i minne. Därutöver kan man nog — utifrån sett — ställa vissa anspråk på att man från de fackliga organisationernas sida inte sätter innehavet av fackföreningsbok som ett oeftergivligt krav för stöd åt de handikappade grupperna.

Vi bör emellertid ta fasta på deklarationen från LO-håll, att ingen av hälsoskäl behöver känna sig utestängd från den fackliga gemenskapen. Många tidens tecken tala också för att berörda frågor just nu kommit i ett nytt läge. Vi har nu fått en arbetsmarknadspolitik som inriktar sig på mera differentierade sysselsättningsmöjligheter. Vi håller på att skapa förutsättningar till arbetstillfällen för människor med starkt växlande arbetskapacitet, även för sådana som hittills betraktats som svårt arbetshindrade. Vi har tidigare vid upprepade tillfällen uppehållit oss vid dessa frågor. I det här sammanhanget bör emellertid särskilt understrykas, att det kräves mycket av samverkan från näringslivets organisationer för att praktiskt lösa de detaljfrågor, som kommer att uppstå i samband med denna "nya giv" på arbetsmarkna-

De partiellt arbetsföra i trontalet

Vid detta nummers pressläggning pågår riksdagens högtidliga öppnande. Radio och press arbetar febrilt med siffror och uppgifter ur statsverkspropositionen. För oss betyder det att vi är tvingade att servera "soppa på en spik", dvs. våra uppgifter på redaktionsbordet är ännu knapphändiga och tiden medger inte någon djupare inblick i årets statsverksproposition, som i betydande utsträckning berör frågor av socialmedicinsk och socialpolitisk innebörd.

Historisk passus ...

För den socialt medvetne bör det emellertid noteras att i det högtidliga trontalet, som traditionellt tillhör riksdagsöppnandet, fanns en passus om de handikappade "minoriteter" vår läsekrets så ofta får stifta bekantskap med i denna tidskrift. Då trontalet i koncentrerad form ger en översikt av de viktigaste frågorna är det anmärkningsvärt — ja, nästan historiskt att notera följande: "Förslag komma vidare att framläggas till åtgärder för att bereda människor med arbetshinder ökade tillfällen till produktiva insatser."

den. Om vi i det här sammanhanget särskilt tryckt på LO-sidan (hit hör ju också arbetstagarorganisationerna på TCO-sidan, SACO och en del andra) — betyder det inte något uteslutande av sådan medverkan från arbetsgivarehåll. De partiellt arbetsföras egna grupporganisationer är ju för sin del till sin struktur sådana att de måste bygga upp en mångsidig utåtriktad kontakt —

Socialministerns många miljarder

En snabbrevy av siffror ur riksstaten för den 1/7 1960—30/6 1961 visar att femte huvudtiteln — Socialdepartementet — omspanner en summa av drygt 4 miljarder. Ingen av de andra departementscheferna överträffar den siffran. I socialministerns portfölj finns bl. a. anslagen till arbetsvårdande åtgärder, folkpensioner och barnbidrag och mycket annat kapitalkrävande för socialvården. Någon närmare analys av utgiftsposterna och deras innehåll är — som framhållits — inte möjligt att ge här. Vi vill dock framhålla att siffrorna även bör ses ur produktiv synpunkt. Arbetsvården, som innefattar utbildning, omskolning och upprustning åt sjuka och handikappade, är ett bland exemplen på att "socialpengarna" blir räntabla. På längre sikt kan man optimistiskt uttryckt säga, att ur den respektingivande sifferpyramiden trolas också fram åtskilliga skattebetalare... men nu var det pressläggning och vi hoppas senare kunna återkomma med mera nyanserade synpunkter till statsbudgetens socialmedicinska innehåll.

skapa förståelse i vida kretsar. Just nu synes emellertid en större intressegemenskap med näringslivets parter vara särskilt aktuell. Att finna uttrycksformer för en fastare samverkan i antydd riktning synes därför vara en förgrundsfråga, till vilken vi hoppas kunna återkomma vid senare tillfälle.

Sixten Hammarberg

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

● Ansv. utg.: Einar Hiller
Redaktör: Sixten Hammarberg
Red. och Exp.: Kocksgatan 15, Stockholm
Telefon 41 39 99 och 44 40 40
Postadr.: Box 4149, Sthlm 4
Ägare: De Lungsjukas Riksförbund
Postgironr 95 00 11

Annonspriser: Småannonser:
Omslagets sista sida ..... 500:— 58 mm spaltbredd 65 öre mm
1/1-sida 400:— 1/2-sida 225:— 90 mm spaltbredd 90 öre mm
1/4-sida 125:— 1/8-sida 65:—

Prenumerationspris: Helår 10 kr, halvår 5:50 kr

UR INNEHÅLLET:

● SJ planerar	6
Hälsans milstolpar	7
Amerikansk samhällsdebatt	17
Bildkruss	25

OMSLAGSBILD:

Husmor — se artikel sid. 12

FOTO: Hernried

"Ingen människa vet

i det ögonblick hon tar sin första sup om hon blir alkoholist eller inte. Ingen tror det ens när han är alkoholist förrän det har gått mycket långt." Det är docent Torsten S:son Frey, som hävdade detta vid en sjukassekongress i Göteborg. Hans synpunkter framgår vidare i en längre artikel i *Sveriges Landstings Tidsskrift*. Han fortsätter:

Om man vet att detta gäller för alla gifter. Utsätter man både djur och människor för en belastning med olika gifter är den kanske inte farlig för den stora massan. Men det uppstår alltid en grupp, som fastnar och blir beroende. Det är alltså inte frågan om något "självförvaltat". Om en grupp människor dricker så mycket som f.n. inom stora skilt anses vara godtagbart så vet vi med matematisk visshet att en del av gruppen kommer att fastna och bli alkoholist. Under sådana omständigheter anser jag att den moraliska reaktionen mot alkohol skall riktas mot den grupp inom samhället som fordrar och accepterar att alkohol skall finnas. Om vi fordrar och accepterar att alkohol skall finnas och nyttjas till måttlighet och vet att vi därigenom ådrar oss sjukdomen alkoholism, då är vi också skyldiga att sörja för dessa personer på precis samma sätt som vid andra sjukdomar.

Kontentan av docent Freys synpunkter blir att om man accepterar alkohol över huvud taget i samhället uppstår med nödvändighet obönhörligen en grupp alkoholmissbrukare. För att effektivt bekämpa alkoholism och alkoholmissbruk fordras det kompromisslös nykterhet. Vem är förövrigt villig att kämpa för en sådan "benhård" linje? Måttlighetssuparna förefaller alltså att vara det värsta hindret för ett effektivt bekämpande av alkoholmissbruket — det låter ju verkligen en smula otacksamt mot de "sköt-samma"!

Den framtida folkhälsan

har behandlats av en del medicinska spåmän i en artikelsvit i *Svenska Dagbladet*. Professor Hugo Theorell är för sin del rätt optimistisk — han delar inte de negativa tongångar,

som utgör ett mindre väljudande inslag i hälsoorkestrern:

Det finns läkare som är negativa i sin spådom och säger att det enda man med visshet kan spå om 60-talet är att vi kommer att äta mera fett och få mera åderförkalkning, röka flera cigaretter och få mera lungcancer, stoppa i oss mera snask och få mera hål i tänderna, åka mera och fortare bil och råka ut för flera trafikolycksfall, jakta och få mera magsår och neuroser, äta mera lugnande medel, bli sömntablettmarkomaner och till slut mera benägna att ta så många att vi kommer ifrån alltihop...

PRESS | eko

Nej, vi bör begrunda ett bättre program med stöd av gjorda misstag och erfarenheter. Vi står inför tröskeln till en ny epok då förnuftet — det medicinska förnuftet — måste få större utrymme:

Men vi står just nu vid porten till så mycket hälsovet och konditionskunskap, att vi bara kan vänta att läkarna skall öppna den ordentligt och visa allmänheten vilken väg vi skall gå för att klara

Bara i förbigående sagt...

pågår ett närmande mellan olika folkgrupper, påstår tecknaren Sigge Stenström.

oss bättre mot t. ex. åderförkalkning, högt blodtryck och hjärtsjukdomar. Råd om fett och föda, motion, avkoppling, kolesterolprov. Det är dags att trycka på knappen för en ny folkuppfostran, som vänder kurvan för hjärt-kärlsjukdomarna.

Övertron på den tekniska fulländningen inom sjukvården bör få maka åt sig för mera mänskliga relationer. Doktorn bör syssla mindre med förordningar och rapporter och ägna sig mera åt samtal och kontakt med sjuka människor. Professorn har onekligen rätt i många stycken — läkarna behöver tid för att ägna sig åt medicinsk folkuppfostran.

Lika rätt för män och kvinnor

till tjänster inom sinnessjukvården hävdas av Abel Ehnmark i en artikel i LO:s språkrör *Fackföreningsrörelsen*. Författaren anknyter till den aktuella debatten om kvinnornas likaberättigande och skriver:

Vi har inom vårt område ett ganska unikt förhållande, som vi nu kräver rättelse i. Det gäller helt enkelt lika rätt för män och kvinnor att söka och inneha vissa tjänster. Här är det dock inte som ute på öppna marknaderna kvinnorna som vill komma in på arbetsområden, som sedan gammalt ansetts typiskt manliga, utan tvärtom. Det är männen som vill bli likaberättigade med kvinnorna. Att vårda sjuka har ju ansetts som ett speciellt kvinnogöra. Vid sinnessjukhusen har det väl alltid funnits manliga skötare, liksom det i det militära funnits manliga sjukvårdare, men det har då i regel varit på mycket oroliga avdelningar och i underordnad ställning. Under äldre tider, innan de moderna behandlingsmetoderna och nya medicinerna införts, och framför allt innan tillräckligt antal vårdplatser fanns, så att patienterna kunde beredas vård, så snart de insjuknat, fanns det ju flera avdelningar med våldsamma och mycket svårskötta patienter. Numera behöver man inte vara stor och stark för att bli skötare, även om en god hälsa och god kropps-konstitution är nödvändig vid det myckna gåendet och vid lyftning och skötsel av liggande patienter.

Sedan vi nu fått lika lön och lika utbildning för män och kvinnor och t.o.m. samma titel för manliga och kvinnliga skötare, anser vi det vara på tiden, att

Forts. å sid. 7

SJ PLANERAR FÖR DE HANDIKAPPADE

INVENTERING AV LÄMPLIGA ARBETEN • FÖRENKLAT
LÄKARINTYG • DEN HANDIKAPPADES ÖNSKEMÅL
SAMMANFATTAS I SÄRSKILD INTERVJU

Vad gör man inom SJ för de partiellt arbetsföra? Frågan ställdes till ombudsman Ake Waimon i Svenska Järnvägsmannaförbundet och han berättar hur problemet ter sig ur arbetstagsynpunkt. — Jo, man har en längre tid inriktat sig på de här frågorna inom SJ. Ett fastare system för att angripa de praktiska svårigheterna håller på att ta form. SJ har fått personalkonsulenter, en arbetsgrupp har nyligen lagt fram en plan för arbetsprövning och utbildning i egen regi — en del av planerna håller nu på att förverkligas vid skolan i Ängelholm. Där har man börjat med arbetsprövning för att uttröna

förutsättningar för omskolning och omplacering, en verksamhet, som man väntar skall ge goda tips för framtiden. Själv har ombudsman Waimon sysslat med dessa frågor sedan år 1951; personalfrågor, olycksfall och pensionsfrågor, arbetarskydd osv. På det fält av allmänt sociala uppgifter vi rör oss kommer nu arbetsvärden med snabba steg — dessa ärenden ökar i omfattning. I lönereglementet finns numera bestämmelser om personer med handicap, och vi har — som nämnts — egna konsulenter i Järnvägsstyrelsen att rådgöra med. I förekommande fall finns också möjlighet att

koppla in den särskilda statliga nämnd, som tillsatts för att bistå olika organ i dessa frågor, på en del ärenden. En god grund är lagd för framtida samverkan mellan arbetstagare och arbetsgivare, tycker vi oss förstå. De partiellt arbetsföra inom SJ har även en egen förening. För sin del är ombudsman Waimon väl medveten om att här återstår mycket att göra för dem, som drabbas av sjukdomar och andra handicap inom SJ — ljuspunkten är nu att frågorna uppmärksammas och tas upp på ett helt annat sätt än tidigare. Vi har väl också ett ganska brett yrkesschema att välja i inom SJ — då det gäller lämpliga sysselsättningsmöjligheter — sammanfattar ombudsman Waimon.

Inventering av partiellt arbetsföra inom SJ

Hösten 1949 gjordes en inventering av antalet partiellt arbetsföra inom SJ. Man fick en sammanställning på 817 personer, varav 38 synsvaga, 18 hörselsvaga, 308 vanföra och invalida, 84 tuberkulösa och 258 kroniskt sjuka och åldersbelastade. Sedan dess har ingen liknande central inventering gjorts, men man förefaller ändå att ha en god överblick över aktuella arbetsvårdsfall. Tillkomsten av personalkonsulenter och ny läkarorganisation har i detta avseende betytt mycket. Av de tidigare nämnda 817 personerna ansågs ungefär 50 % fullgöra normal arbetsprestation i det arbete de satts att sköta. Senare beräkningar ger vid handen att det finns ett förhållandevis stort antal partiellt arbetsföra inom SJ — uppskattningsvis 1.000—1.500 personer. Av dessa beräknas det övervägande antalet vara sysselsatta, där de gör normal eller i varje fall i det närmaste normal arbetsprestation.

Särskilda hjälpmedel m. m.

Man har på olika sätt försökt få fram särskilda anordningar för att de partiellt arbetsföra skall kunna sköta ett arbete. Bland dessa kan nämnas en speciell fraktsedelhållare för att en enarmad person skall kunna kolla fraktsedlar, anordningar för polioskadad i rullstol i biljettjänst, dragfri biljettlucka för reumatiker osv. Man har också gjort en del preliminära undersökningar om lämpliga arbetsobjekt för skyddad sysselsättning. Bland de reformer, som den särskil-

HÄLSANS MILSTOLPAR

Varje tid har sina problem, varje epok sina sjukdomar — så skulle man kunna sammanfatta åtskilliga prognoser inför det 60-tal vi nu börjat traska in i. Enligt en översikt vi tagit del av är många sjukdomar — som allvarliga dödsorsaker betraktade — nu att finna i arkivet för övervunna folksjukdomar. Dit hör bl. a. tbc. Nu får man väl inte ta sådana här tioårsredovisningar alltför bokstavigt. Milstolparna är till för att åskådliggöra. Att senast tillgängliga tbc-statistik redovisar 61.487 kvarstående fall av tbc i dispensärregistren betyder naturligtvis

da arbetsgruppen inom järnvägsstyrelsen föreslår, är bl. a. en *standardplan* för arbetsprövning och utbildning av partiellt arbetsföra inom ramen för SJ-skolorna i Ängelholm och Revingehed/Harlösa; ett *speciellt läkarintyg* vill man ha och i anslutning härtill en specialintervju, vari den partiellt arbetsföre själv har möjlighet att deklarerat sina intressen och önskemål. Varje sektion inom SJ bör för eget bruk göra upp en *förteckning över olika slag av arbeten*, lämpliga att utnyttja för partiellt arbetsföra.

*

Från SJ-gruppens håll framhålles särskilt vikten av att den partiellt arbetsföre verkligen får ett jobb som passar — man bör kontrollera arbetsplaceringen, intervjua den partiellt arbetsföre själv såväl som hans arbetsbefäl. Om arbetsplaceringen inte blivit vad man avsett, bör nya möjligheter övervägas. Ev. omplacering bör ske i samråd och samförstånd med den partiellt arbetsföre.

Försök med arbetsprövning pågår nu meddelar järnvägsstyrelsen i anslutning till vår förfrågan — det är för tidigt att göra något slutgiltigt uttalande om resultaten, men man har bl. a. kunnat konstatera att inställningen varit enbart positiv bland de partiellt arbetsföra, som hittills deltagit.

inte att dessa försvann den 31 dec. 1959 — bara därför att vi gick in i "det nya" 60-talet! Nej, så enkelt är det inte att trolla bort sjukdomarna, dvs. fallen och de besvärliga problem, som hänger samman med sjukdomssituationen, låt vara att vi f. n. har en enastående låg tbc-dödlighet. Därmed behöver man inte ha kastat någon skugga på våra framgångsrika tbc-experten, som sannerligen gjort ett gott årtionde mot tbc och satt sjukdomen ordentligt på plats, om man så får uttrycka det.

Men om vi fortsätter att tänka medicinskt — i milstolpar — så skulle nu hjärt- och kärlsjukdomarna vara våra värsta fiender, som måste slå tillbaka under 1960-talet. Mentalsjukdomar och ålderssjukdomar anmäler sig också i kön, liksom den svårbekämpade cancer; krafttag måste till mot dessa aktuella sjukdomsgrupper och de problem de skapar för folkhälsan. En intensifierad forskning kring dessa nämnda och andra aktuella sjukdomsgrupper framstår som ett av de främsta målen för "det nya årtiondets" medicinska ansträngningar.

I framtidsprognosen förutsättes att "kirurgien förfinas ytterligare" och att nya möjligheter öppnas för att byta ut slitna organ mot friska "reservdelar". Det låter för en lekman ytterst förhoppningsfullt. Förutom goda förutsättningar för ytterligare landvinningar för operationstekniken finns också på medicinskt håll större förhoppningar än tidigare på "förfinade" tekniska hjälpmedel för bl. a. blinda och döva.

Förkylningarna, snuva och hosta och allt det man ofta felaktigt kallar för influensa, är vår utan jämförelse största sjukdom. Dessa besvärligheter — på internationellt vetenskapligt språk kallade "common cold" — torde vi allt få dras med även på 1970-talet.

Till dessa förutsägelser, som här redovisas utan längre förklaringar

och reservationer, kan fogas en upplysning, som bör hjälpa till att avliva en gammal föreställning: det finns inga vetenskapliga belegg för att folk, som flyttar till städerna skulle ha benägenhet att bli sjuka, dvs. uppvisa större sjukdomsfrekvens och mindre ökning av livslängden.

En förhoppning, som säkerligen delas av många, är att vårans doktor skall bli mindre sjukhusbunden, få bättre möjligheter att "träda ut bland oss", få tid över för förebyggande vård och hälsokontroll. 60-talet bör ge plats för husläkaren, ge honom kontakt med familjen, dess problem och sjukdomar, men även glädjeämnen. Detta skulle också ge mera stimulerande innehåll i läkarens vardag, göra arbetet lättare. Till dessa förhoppningar bör vi själva se till att inte "bränna vår livslåga" för häftigt: köra bil för fort, jakta, äta och röka för mycket, suppa för mycket, äta för mycket sömntabletter och motionera för litet. Om vi tänker på dessa livsviktiga saker kan vi få uppleva ytterligare en milstolpe: en medellivslängd av 71 år för män och 75 år för kvinnor år 1970...

■ PRESSEKO

Forts. fr. sid. 5

män och kvinnor skall ges lika rätt att söka och inneha tjänster på manliga avdelningar och i medicinska centra. Än så länge bör kvinnorna få besätta tjänster på avdelningar med kvinnliga patienter men vi tror, att man så småningom även skall ställa alla tjänster öppna för män och kvinnor och sedan får grundlagens bestämmelser om befordran, "förtjänst och skicklighet", vara avgörande.

Läkare och direktioner ute på sjukhusen är nog i stort sett inne på samma grundlinje som den fackliga personalorganisationen, men vi har en konservativ verkstyrelse att förhandla med konstaterar den facklige skribenten.

Handikappad husmor klarar "tröskelproblem"

Hennes dag är precis som varje annan husmors i vad det gäller sysslorna. Pojkarna ha störtat iväg till skolan. Nu är det tid att ta itu med bäddning och städning, men hon sitter i sin rullstol. Visserligen rullar hjulen, rullar ganska bra

En "landgång" över tröskeln till balkongen är betydelsefull för en handikappad husmor.

i vissa fall, tills hon kommer till kläd-kammaren — där kommer hon över huvud taget inte in, därför att rullstolen är bredare än dörröppningen. Tröskeln är en ständig stötesten — många gånger på dagen — men hon klarar tröskelproblemen och många andra svårigheter under en hel, lång arbetsdag. Hon skulle spara massor med energi och krafter, om hemmet och hennes arbetsverktyg vore anpassade till invaliditeten. Forskning och tekniska hjälpmedel måste till i större utsträckning än vad som nu är fallet. Speciella invalidlägenheter och tekniska anordningar i kök och hemarbete är på många håll tämligen okända saker.

Bättre service för underhållning på sjukhusen — ett förslag

Sång- och musikunderhållning på ett sanatorium — ledaren för "teamet" söker skapa kontakt med publiken i salen.

Möjligheterna att ordna god underhållning för patienterna på sjukhusen diskuteras i en artikel i Svenska Socialvårdsförbundets tidskrift. Författaren till artikeln, Daniel Wiklund, uppehåller sig särskilt vid den terapeutiska synpunkten, att god underhållning — till och med att få "skratta ut i spontan glädje" — hör till god sjukhusservice. Ifråga om olika former skiljer författaren på *passiv underhållning*, t. ex. filmen och televisionen, och *aktiviserande och personligt engagerande typer*, de senare kallas *aktiv underhållning*. Allsång och frågesport stimulerar patientens aktivitet. Dikt, dramatik och lättare eller mera seriös musik kan ha samma inverkan — det kan t. o. m. en trolleriföreställning också ha, dvs. stimulerande effekt, på vissa personer. Det är ofta tidsödande — för att inte säga nästan omöjligt — att ordna underhållning av god klass för stora grupper av patienter. En programservice, främst genom förmedling av lämpliga personer, efterlyses. Författaren

ifrågasätter om inte exempelvis Landstingens Inköpscentral eller Kommunaktiebolaget borde ta upp tanken på en central service i antydd riktning utöver de varor och tjänster, som dessa institutioner nu förmedlar. Huvudsaken är att idéen tas upp och praktiskt prövas. Ej minst torde kvalitetskravet på bildnings- och underhållningsterapin härigenom kunna bättre än f. n. tillgodoses.

Film om dövas problem i Danmark

De döva i Danmark tog saken i egen hand, dvs. gjorde manuskript till en film och svarade själva för skådespelarprestationerna. Danske Döves Landsförbund kan glädja sig åt förståelse från högsta ort. Statens filmcentral fick kännedom om filmen, hjälpte till och "satte ljud" i och inköpte den för 3.000 kr. Det finns nu flera kopior av filmen om de döva i Danmark; den utlånas till föreningar, skolor osv. för endast 4 kr och är en utmärkt upplysning om de dövas problem.

Att anpassa sig

Stort behov av social rehabilitering
för hörselskadade

En rikskonferens förra året blottade de hörselskadades svårigheter på ett markant sätt. Gruppen hörselskadade är en stor grupp i vårt land — det rör sig enligt sakkunniga beräkningar om minst 100.000 människor. Arbetsvårdsstatistiken hos arbetsmarknadsstyrelsen visar ett litet antal arbetssökande — endast cirka 347 personer voro under år 1958 i kontakt med arbetsvårdsexpeditionerna. Samstämmiga vittnesbörd från folk, som

har nära kontakt med hörselvården, säger oss, att nedsatt hörsel är ett svårt problem i dagens jäktade arbetsliv; den ökade mekaniseringen — inte minst på arbetsplatserna — ställer den hörselskadade inför stora kontaktsvårigheter. Även om man nu bl. a. gjort goda framsteg i vad det gäller hörapparater återstår mycket att göra för den sociala rehabiliteringen — här finns utan tvivel plats för en konstruktiv debatt för en stor och ganska bortglömd grupp av handikappade.

Här har vi en blind flicka, som orienterar sig med ledarhundens hjälp. Märk den parkerade cykeln, som ramlat in över trottoaren. Vi borde i största allmänhet vara försiktiga med att placera saker och ting på ovana platser, då vi har blinda medmänniskor i grannskapet.

Vi tycker ofta trafiken är hetsig och hård; vår dag i storstadslivet är slitsam med andra ord. För en blind är det naturligtvis oändligt mycket svårare, särskilt om något "nytt" tillkommit i det stråk man annars är van att följa. Ett nybygge en massa bråte och ställningar, sådant som vi andra kan se på långt håll, är stora svårigheter i den blindes väg. Ledarhunden är till stor hjälp, men det fordras teknik att sköta en sådan också; den blinde och hunden måste bilda ett "team", de måste kunna samarbeta. Vi tänker väl knappast på alla de problem en blind möter under sin dag, hur man måste sköta sina sysslor, liksom vi andra, och finna utvägar, där förlusten av synen är ett hinder för honom eller henne. Forskningen skulle säkert kunna åstadkomma oändligt mycket mera för att skaffa fram tekniska hjälpmedel av olika slag för de blinda. Det borde vara minst lika spän-

Studier "på sängen" är viktigt
i lungsjukas återanpassning

Bra studiestatistik redovisas

Yrkeskonsulent
Nils Dahlborg
vid centraldispensären
i Stockholm.

nande som att syssla med atombomber, rymdraketer och liknande saker. Blindhet är ett tekniskt handikap. Det kompenseras genom inlärande av en ny teknik och användande av tekniska hjälpmedel. De blinda har i praktisk handling väl förvaltat de hjälpmedel de hittills fått.

Socionom Nils Dahlborg, yrkeskonsulent vid Stockholms stads centraldispensär, ger i en översikt belysande fakta om bl. a. korrespondensstudier bland lungsjuka. Studier på sjukhus — i passande takt med hänsyn till hälsotillståndet — är både nyttig och nöjsam sysselsättning. I samråd med yrkesvägledaren och arbetsvårdaren beställs korrespondenskursen, som den studieintresserade mindre bemedlade sjuke erhåller gratis. Detta gäller även mera hobbybetonade kurser. För anmälningsavgiften svarar i Stockholm centraldispensären eller sjukhusens egna patientföreningar, medan Sv. Nationalföreningen mot tuberkulos och andra folksjukdomar står för den resterande kurskostnaden efter ett visst antal fullgjorda studiebreve. Sedan 1955 har 514 tbc-patienter i Stockholm studerat sammanlagt 573 olika hermodskurser av vilka cirka 70 proc. har avslutats med betyg. Studier i denna form har haft god inverkan på patienterna anser läkarna — jämte arbetsterapin kan kurserna betecknas som ett viktigt led i återanpassningen.

Fackföreningsrörelsen och de partiellt arbetsföra

Om man skall behandla ämnet fackföreningsrörelsen och de partiellt arbetsföra så kan det ske på olika sätt beroende på vilka utgångspunkter man väljer. Vad som i det följande kommer att anföras är dels en redogörelse för vissa fakta som jag tror är nödvändiga för att ge diskussionen mening och innehåll, dels också personliga reflexioner i anslutning till dessa fakta. Med hänsyn till att ämnet synes mig ganska omfattande har jag valt att dela upp framställningen på två huvudavsnitt. I det första kommer jag att diskutera de sjuka och handikappade som medlemmar av fackföreningsrörelsen och i det andra söka redovisa de åtgärder som fackföreningsrörelsen vidtagit för att tillvarata dessa medlemmars speciella intressen i arbetslivet och i samhället. För att inget missförstånd skall behöva uppstå skall jag kanske från början påpeka, att då jag här talar om fackföreningsrörelsen så avser jag LO med anslutna förbund och dessas avdelningar (fackföreningarna).

Medlemmen i organisationen

Den som ansluter sig till ett fackförbund är skyldig att betala avgifter. Dessa tas ut per vecka eller per månad; avgiftsperioden varierar mellan förbunden i huvudsak beroende på avlöningsperiodens längd, även om det finns en tendens att övergå till månadsavgifter för att nedbringa kostnaderna för administrationen.

Medlemsavgifterna använder fackföreningsrörelsen på följande sätt. En viss del därav — vanligen en mindre del — stannar hos avdelningarna för att täcka kostnaderna för deras administration. Den delen räcker också till en viss kapitalbildning.

Den större delen av medlemsavgifterna går till förbunden och deras verksamhet. Fackförbundens inkomster av medlemsavgifter uppgick år 1958 till 115 miljoner kronor och deras kapitalbehållning till 430 miljoner. Kapitalbehållningen motsvarade den 31 december 1958 300 kronor per medlem. Ökningen av det egna kapitalet uppgick år 1958 till 35 miljoner kronor.

Fackförbunden i sin tur betalar vissa avgifter till LO. År 1958 uppgick dessa totalt till 18 miljoner kronor. LO:s kapitalbehållning var den 31 december 1958 36 miljoner kronor.

Arbetslöshetsförsäkringen

I anslutning till fackförbunden har man bildat erkända arbetslöshetskassor. En del av medlemsavgifterna som inbetalas till

Sekreterare
Sven F. Bengtson

Om de partiellt arbetsföra på arbetsmarknaden — sett ur arbetstagsynvinkel — skriver här sekreterare Sven F. Bengtson på LO:s utredningsavdelning. I en följande artikel återkommer författaren med ytterligare ett bidrag under rubriken "De partiellt arbetsföra i arbetslivet". Det är vår förhoppning att i fortsättningen även kunna presentera synpunkter från arbetsgivarhall på hithörande problem.

fackföreningarna går till dessa arbetslöshetskassor.

Inom LO-området finns det för närvarande 35 erkända arbetslöshetskassor. I enlighet med den lagstiftning som reglerar deras verksamhet betalar de ut en viss ersättning till de medlemmar som blir arbetslösa. Till följd av att försäkringsvillkoren innehåller en bestämmelse om att försäkringsersättning endast kan utgå till den som inbetalt vissa avgifter under de senaste tolv månaderna, kan den långvarigt sjuke komma att gå förlustig denne ersättning sedan han friskskrivits och

kanske står utan arbete. Detta sammanhänger med försäkringens ändamål. Den är avsedd att ge en viss trygghet vid arbetslöshet på grund av en konjunkturredgång, men däremot inte att vara en rehabiliteringsförsäkring. Om man skulle önska en sådan utvidgning av dess uppgift — något som det i och för sig kunde finnas vissa skäl till — så finge detta ske genom en lagändring och antagligen också genom en ändring av bestämmelserna om statsbidrag.

Avgiftsbefrielse

Skyldigheten att betala avgifter till fackföreningen gäller i princip inte för den som saknar löneinkomst. I stadgarna talas det om avgiftsbefrielse på grund av sjukdom, arbetslöshet, värnplikt eller annan anledning. Det är alltså inte så att medlemskapet avbryts därför att någon blir sjuk eller av annan anledning saknar löneinkomst. Man talar i stället om fristämpling. Däremot avbryts det givetvis om någon övergår till annan verksamhet, t. ex. blir egen företagare eller tjänsteman.

Man måste dock alltid räkna med den mänskliga ofullkomligheten. I det här fallet betyder det att den långvarigt sjuke kan råka falla bort ur medlemsregistret. Särskilt kan detta hända om han arbetat på en stor arbetsplats med stor rörlighet bland de anställda. På grund av bristande kännedom om de personliga förhållandena, kan uppdragsmannen rapportera den sjuke medlemmen som avflyttad. Det är naturligtvis inte en regel att så sker, men det kan hända.

Medlemmarna kan själva förebygga en sådan olyckshändelse. Det kan ske t. ex. genom ett brev till fackföreningens styrelse vari man omtalar att sjukdomstiden kommer att bli ganska lång. Någon anhörig kan också genom ett personligt besök på fackföreningens expedition göra samma sak. Det kan också finnas skäl att man gör sig påmind under sjukdomstiden genom meddelanden med vissa tidsintervall. Jag tror inte att någon facklig förtroendeman känner sig besvärad eller skulle bli irriterad av ett sådant intresse för att behålla medlemskapet ograverat.

Överflyttning och utträde

Vilken betydelse har det fackliga medlemskapet? Spelar det över huvud någon roll för mig? Jag vet ju inte om jag kan gå tillbaka till mitt arbete igen, då jag blir utskriven. Jag kan ju inte heller va-

ra säker på att få fortsätta min anställning då jag blir friskskriven.

Inför sådana frågor och funderingar bör följande framhållas. För det första har ett obrutet fackligt medlemskap ett direkt materiellt värde. Det finns nämligen endast en möjlighet att utträda ur en facklig organisation. Det kan ske om medlemmen skall övergå till "annan verksamhet". Med detta menas att han antingen blir egen företagare eller tar antingen ställning inom ett område där inget av de till LO anslutna fackförbunden organiserar de anställda. Det senare fallet kan egentligen endast tänkas om medlemmen går över till något arbetsområde där ett TCO-förbund enligt överenskommelse med ett LO-förbund skall organisera de anställda. Sådana överenskommelser finns mellan flera förbund inom de två huvudorganisationerna.

Utöver de möjligheter som nu redovisats kan man förlora sitt medlemskap endast därigenom att man stryks för "bristande betalning", som det heter i stadgarna. Detta innebär, att man blir "skubbare", dvs. att man uppträtt osolidariskt. (Ytterligare en möjlighet att förlora medlemskapet ligger i, att en medlem bryter mot stadgarna eller något beslut som fattats inom organisationen och att han efter beslut av förbundsstyrelsen blir utesluten, men det hoppas jag att man kan bortse ifrån i den här diskussionen.) Den som strukits på grund av bristande betalning kan inte återinträda i förbundet utan att betala en särskild högre avgift. Söker han inträde i ett annat LO-förbund, får han först göra upp sina mellanhavanden med det förbund han strukits ur.

Medlemskaps värde

Redan vad som nu sagts ger ett motiv för att man skall vara rädd om sitt fackliga medlemskap. Jag har ingen erfarenhet av om det är många av de långvarigt sjuka och partiellt arbetsföra som blir strukna. Oberoende därav har jag ansett det vara riktigt att söka förebygga trassel och diskussioner, som kan uppstå i de fall man inte har medlemskapet i ordning.

Därmed är dock inte alla fördelar med det fackliga medlemskapet redovisade. Vilka rättigheter har medlemmen gentemot skyldigheten att betala avgifter? Har han någon ytterligare fördel — utöver den att inte behöva bli betraktad som osolidarisk — om medlemskapet blir obrutet?

Låt oss först se på situationen på arbetsplatsen. Där finns det alltid en eller flera fackliga förtroendemän som bevakar kollektivavtalets efterlevnad; dvs. någon till vilken medlemmarna kan vända sig för att t. ex. deras rätt till att en riktig

lön utbetalas blir tillvaratagen. Det gäller också deras rätt i andra avseenden, t. ex. arbetstid, semester och skydd mot ohälsa och olycksfall i arbetet.

Förhållandena på arbetsplatsen regleras genom kollektivavtal eller lagstiftning. Det är inte möjligt för alla medlemmar att känna till alla dessa bestämmelser. Inte ens om man läser deras text får man alla gånger tillräcklig vägledning. Frågan är ofta hur bestämmelserna tolkas. Svaret kan man erhålla endast efter förfrågan till förbundsledningen. I många frågor har nämligen genom årens lopp utbildats en viss praxis i tillämpningen av gällande bestämmelser. Vad som i första ögonblicket kan förefalla enkelt och nästan självklart kan visa sig rymma ett komplex av delfrågor. Det i sådana situationer organisationen är den enskilde medlemmens stöd.

Det skall å andra sidan inte döljas, att rättssystemet på våra arbetsplatser också ställer krav på arbetarparten och därmed på fackföreningarens medlemmar. Ibland kan dessa krav och skyldigheter synas vara allt för långtgående. Saken förklaras av att det finns två parter, som sluter kollektivavtalen, och att de har motstridiga intressen. Kollektivavtalet är en kompromiss mellan dessa intressen. Om lagstiftningen kan dessutom sägas, att riksdag och regering inte kan utforma lagarna så att deras text kan reglera alla olika situationer i vilka de skall tillämpas. En viss flexibilitet måste tillåtas i

deras tillämpning, ty i annat fall skulle de vara utvecklingshämmande. Dessutom är också lagstiftningen ofta en kompromiss mellan olika intressen.

Låt oss också se på en annan rättighet som medlemmarna har gentemot sin organisation, nämligen att medverka vid utformningen av dess arbete. Det är naturligtvis den grundläggande rättigheten. Varje medlem har formellt samma värde i detta sammanhang. Inom de lokala organisationerna utformas verksamheten och utser man ledning på medlemsmöten. Man väljer ombud till avtalskonferenser och förbunds kongresser. Varje medlem har rätt att närvara och påverka besluten. Man kan naturligtvis säga, att formerna är stela och att de hämmar aktiviteten. Vissa former måste emellertid finnas; organisationen måste kunna handla, dvs. fatta beslut som styrelsen eller särskilt valda får verkställa. Det kommer vi inte ifrån och det är i dessa sammanhang som varje medlem skall bevaka sin rätt. Även i dessa fall gäller emellertid att de flesta beslut blir kompromisser. De kan vara det även om de är liktydiga med styrelsens förslag, helt enkelt därför att styrelsen består av flera personer men kanske framförallt därför, att de i sin tur — om de är kunniga och skickliga — har informerat sig om stämningar och tankegångar som är aktuella bland medlemmarna. Den informationen erhåller de t. ex. i sitt dagliga jobb vid diskussioner på arbetsplatsen.

Inledning till bekantskap...

— Förlåt, är det senaste hattmodet eller... är frökens pappa möjligen ostfabrikant?

Lika lön – en solidaritetsfråga?

Kvinnornas ställning på arbetsmarknaden innehåller flera problem. Vi har dels dubbelrollen hemmafru-förvärvsarbete och dels det lönemässiga problem — den mycket omtalade likalönefrågan — som är förknippad med kvinnan i arbetslivet. Dessa frågor har på sistone i pressen diskuterats intensivare än tidigare. Det torde i viss utsträckning hänga samman med att TCO ändrat ståndpunkt till ILO-konventionen om lika lön och nu förordad ratificering, en åtgärd som organisationen tidigare avstyrkt.

De reaktioner som denna pressdebatt framkallat på såväl LO- som arbetsgivar-sidan skall beröras längre fram. Här skall vi först bekanta oss med kvinnans två roller. Det gör vi bäst med hjälp av Alva Myrdals och Viola Kleins bok som fått titeln "Kvinnans två roller". Bakgrunden till att kvinnan kommit ut på arbetsmarknaden är att industrialismen har övertagit en rad av de uppgifter som kvinnorna förr utförde i hemmen. Kvinnans framträdande på arbetsmarknaden har skett i två etapper. Dels har kvinnorna fått tillträde — i varje fall teoretiskt — till alla manliga arbetsuppgifter och dels har allt fler kvinnor försökt förena hemliv med förvärvsarbete.

*

Vilka praktiska möjligheter har då de gifta kvinnorna att förvärvsarbete? Den genomsnittliga husmodern är endast under 1/3 à 1/4 av sin genomsnittliga vuxna levnadstid sysselsatt med uppgifter som är nödvändiga för hemmets och familjens vård. I vilken utsträckning har då kvinnorna sökt sig ut på arbetsmarknaden? Kvinnorna utgör ca en tredjedel av de yrkesverksamma i en rad jämförbara länder, bland dem Sverige. Siffran blir inte särskilt imponerande, om man betänker att kvinnorna svarar för ungefär hälften av befolkningen. De gifta kvinnorna utgör alltså en betydande arbetskraftsreserv, vilken kan göra avsevärda insatser i en framtida standardhöjning.

Det är i huvudsak tre faktorer som motiverar en omvärdering av kvinnans roll i samhället. Vi har den stora ökningen av den genomsnittliga livslängden, vi har minskningen av den tid som helt ägnas åt moderskapets plikter och vi har slutligen den osäkerhet som vidlåder den gifta kvinnan. Dels kan hennes äktenskap upplösas och dels kan hon få leva ensam under senare år, eftersom mannen i allmänhet dör tidigare.

Kvinnans vuxenålder kan med fördel delas in i tre faser. Vuxenålderns första

Aktuella kvinnoproblem på dagens arbetsmarknad

av

Roland Ekström

fas är den tid som de ännu ogifta kvinnorna i allmänhet förvärvsarbete. Vuxenålderns andra fas karakteriseras av att det i huvudsak är de ogifta kvinnorna som fortsätter att förvärvsarbete. Skulle man inte med lämpliga åtgärder kunna få även gifta kvinnor att fortsätta sitt förvärvsarbete? Det är troligt att fler

1.290 miljoner arbetstimmar per år. Endast för diskning använde husmödrarna dagligen 1,5 miljoner arbetstimmar! Nog bör här finnas utrymme för rationaliseringar!

Vuxenålderns tredje fas karakteriseras av att kvinnan vid 40 års ålder lämnar aktivt moderskap. Hon har nu — förutom hemmet — endast mannen att sköta, en situation som lätt för henne in i en kris. Här gäller det att ordna lämplig yrkesutbildning eller omskolning av dessa "avdankade husmödrar". De utgör ju en obestridlig tillgång i fullsysselsättningens samhälle.

Den viktigaste åtgärden är nog att lösa de gifta kvinnornas återgång till arbetslivet efter 40 år. Väsentligt är emellertid

Artighet — och lika lön!

"Det är ju faktiskt så att kvinnor inte har lika lön för lika arbete — inte ens samma ackord för samma arbete på samma maskin!" säger artikelförfattaren.

deltidsarbeten skulle medföra att gifta kvinnor i större utsträckning än för närvarande stannade kvar på arbetsmarknaden. En rationalisering av hushållsarbetet borde också kunna ge mer tid åt förvärvsarbete. Det kan nämnas att en svensk undersökning fått fram att landets husmödrar använder 2.340 miljoner arbetstimmar årligen till butiksbesök, matlagning och diskning. Hela den svenska industrin hade som motsvarande siffra

också att deltidsarbeten står till buds i tillräcklig grad. Som det nu är får kvinnorna ta heltidsarbete och många gånger sköta det som om det vore deltid. Det leder till hög frånyaro och negativ uppskattning av den kvinnliga arbetskraften. Samhället har som sagt behov av kvinnornas insatser, speciellt de utbildades. Utbildningsanstalterna kan heller inte vara särskilt tillfreds med att blott producera kultiverade och upplysta husmödrar!

Personligen kan kvinnorna ha en rad motiv för att söka sig ut på arbetsmarknaden: önskan att förbättra familjeekonomin, önskan att bryta hemlivets isolering och att uppnå självständighet gentemot maken m. m.

Går vi sedan över till lönesidan är det ostridigt att kvinnorna här är missgynnade, att det finns ett likalönsproblem. Det problemet hänger i huvudsak samman med den gifta kvinnans ställning till arbetslivet, ett förhållande som här har belysts. De svårigheter hon har att sköta sitt arbete som andra anställda har fört med sig diskriminering av hela kvinnogruppen. Det problemet löser man emellertid inte med en kverulantisk attityd av typen "kvinnorna är vårt negerproblem, kvinnorna är andra klassens medborgare, kvinnorna blir ibland behandlade som om de vore människor" och liknande tongångar. Man kan ju föra samma lite överdrivna resonemang beträffande dem bland männen som är missgynnade och orättvist behandlade eller bland kvinnorna eller för en hel folkgrupp. Men på det sättet löser man som sagt inte problemen. Man måste i stället sätta ett sakligt och kanske lidelsefritt finger på de ömma punkterna. Det

är ju faktiskt så att kvinnor inte har lika lön för lika arbete. Ja, de har inte ens samma ackord för samma arbete på samma maskin! Härtill får man foga att det finns speciella låglöneområden där kvinnor huvudsakligast är sysselsatta. Realiserar man den likalönskonvention som TCO tillstyrkt ratificering av, erhåller man lika lön för lika arbete, alltså även lika ackord för lika arbete. Vissa svårigheter kan man väl däremot ha att komma till rätta med att det existerar låglöneområden som enbart sysselsätter kvinnlig arbetskraft — här finns det alltså inga män att göra jämförelser med! Avsikten med ILO-konventionen är dock att det skall vara rättvisa löneskillnader mellan olika arbeten, så att kvinnliga arbetsområden inte blir diskriminerade med tanke på lönerna. Hjälp att komma till rätta med låglöneområdena kan kanske erhållas om man låter manlig arbetskraft komma in på dessa områden.

Likalönsfrågan har varit föremål för ett par intressanta artiklar i Arbetsgivareföreningens tidskrift Arbetsgivaren. Här har en skribent med viss framgång plockat sönder påståendet att de kvinnliga

arbetarnas löner uppgår till 70 procent av de manliga arbetarnas. Han menar att skall man ha ett korrekt mått på kvinnornas relativa löneläge, då skall lönejämförelserna baseras på individer eller grupper med likvärdiga arbetsuppgifter och prestationer. Procenttalet 70 uttrycker förhållandet mellan genomsnittsförtjänsterna för samtliga kvinnliga och manliga industriarbetare. En sådan jämförelse är orimlig, då den manliga arbetskraften i större utsträckning än den kvinnliga är förskjutet mot höglönefacken. Enligt Arbetsgivarens beräkningar överskred nära hälften av de för kvinnorna största avtalsområdena inom Arbetsgivareföreningen 78 procent av de manliga lönerna och inte något av dessa områden nådde ner till den för hela industrin gällande siffran 71 procent.

Arbetsgivarskribenten fortsätter sedan sin granskning av de principer för lika lön som föreligger. Vi har dels den som LO och arbetsgivarna i kvinnoutredningen dragit upp, dels ILO-konventionen — den som TCO vill ha ratificerad — och dels sexstatsfördragets likalönsprincip. Kvinnoutredningen vill att lika lön skall utgå för likvärdig arbetsinsats. Här tas alltså inte blott hänsyn till arbetets innehåll utan även till sådant som närvaro på arbetsplatsen, längden av yrkesverksam tid osv. Kort sagt kostnaden per tillverkad enhet skall bli densamma, oavsett om det är kvinna eller man som utfört arbetet. ILO-konventionen går ut på lika lön för lika arbete, vilket måste medföra, att man bortser från kostnadsskillnader som hänger samman med individuella faktorer hos såväl män som kvinnor. Sexstaternas princip, som är besläktad med ILO-konventionen, hävdar att samma lön skall utgå för samma arbete. *Lika* såväl som *olika* arbete omfattas följaktligen inte av principen.

Det råder ingen tvekan om var författaren i Arbetsgivaren har sina sympatier. Han gillar kvinnoutredningens princip och gillar de andra två, därför att den första tar hänsyn till de s.k. meritfaktorerna. Man kommer inte ifrån — menar han — att kvinnorna i genomsnitt har ungefär dubbelt så hög frånvaro som männen och att detta är en kostnadsbelastning för företagen. Ser man män och kvinnor som två kollektiv är det ur kostnadssynpunkt inte omotiverat att tillämpa olika löner för "samma" eller "lika" arbete. Skulle man tillämpa samma lön för samma arbete, så skulle detta vara en orättvisa mot de män som i merit hänseende ligger högre än kvinnorna. En ökad kollektivisering av lönesättningen leder med nödvändighet till en större mängd orättvisor, hävdar författaren och anser, att skall man föra likalönsfrågan framåt, då bör man orien-

Forts. å sid. 16

Kvinnans två roller ...

Kvinnorna — omkring hälften av befolkningen — stor arbetskraftsreserv, utgör ännu bara ca en tredjedel av de yrkesverksamma.

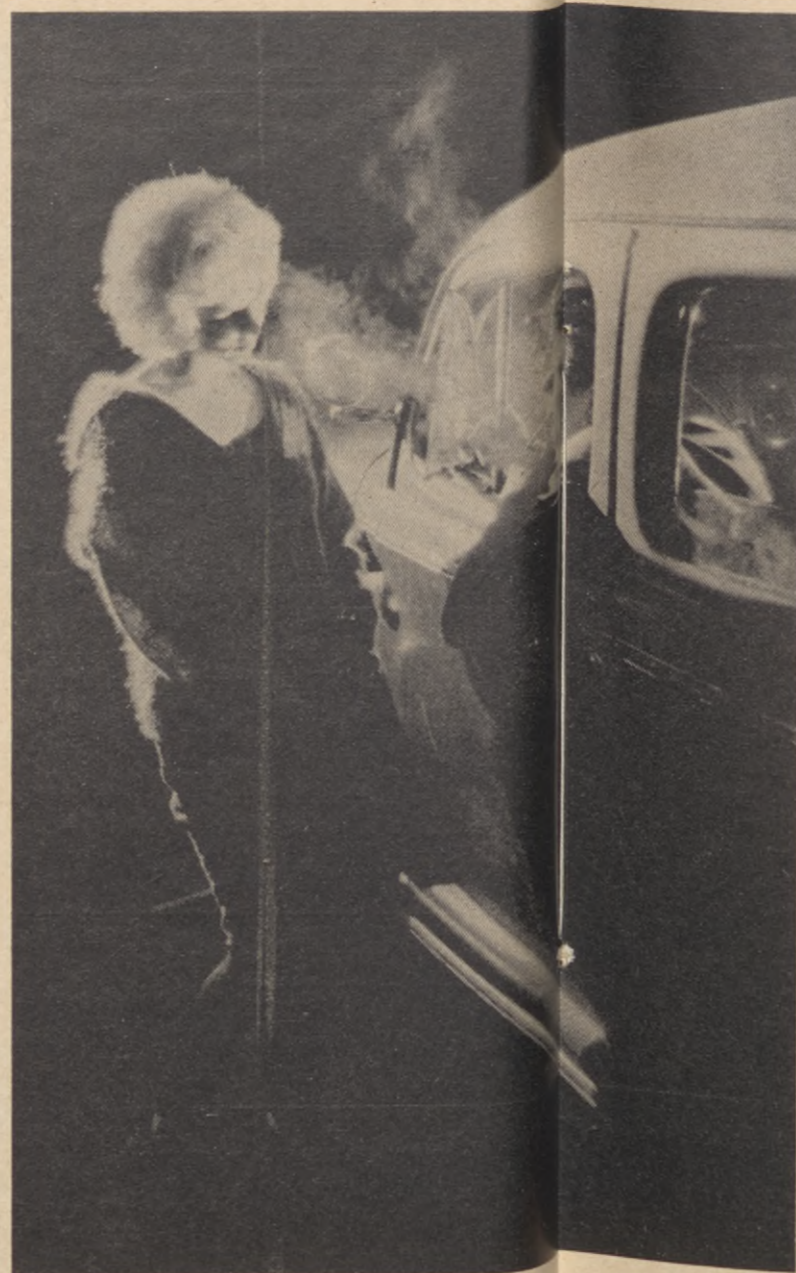
Svårigheter att förena hemliv och yrkesarbete diskriminerar kvinnogruppen.

"RAGGARE"

— filmen som slår hårt

Som en kontrast till de något stillsamma interpellationerna i riksdagen om ungdomsproblemen; bilstölder, stilettförbud och tilltagande brottslighet, kom filmen "Raggare", filmen, som slår hårt — ja, stundtals nästan chockar åskådaren. Europa Film har — om man så får uttrycka sig — satt kött på problemen. Vi möter på filmremsan en utsökt samling "hårdkokta" typer, "Roffe, Borstis, Berra, Lankan" och många andra "tuffa" killar. Bland "brudarna" märks främst "Bibban" i Christina Schollins tolkning. Som mor till en nybliven raggarflicka möter vi Ulla Sjöblom. Begreppet "raggare" har ännu inte fått plats i våra officiella ordböcker, men i största allmänhet kan man säga, att beteckningen innefattar hållningslös, bilbiten ungdom, främst i storstäderna. Raggjarproblemet är för övrigt internationellt. En fransk film om storstadsungdom var förelöpare till den här filmen, åtminstone i Stockholm. Till sist: om filmen nu slår hårt — slår den för hårt? Därom kan man diskutera. I likhet med den danske författaren Brandes kan man nog säga, att manus-författaren här — Olle Hellbom — lyckats "ställa problemen under debatt".

Raggarchefen "Roffe" (Bill Magnusson) i centrum — hans "tuffhet" tar sig många beklämande uttryck i filmen.

Foto:

BERTIL PALMGREN

Överst ser vi raggjarbruden hämtas upp, och snart är hon med i "gänget". Färden går till "torpet", träffpunkten, där man samlas. Till vänster en av de typiska scener vi möter i filmen. I övrigt finns det betydligt starkare detaljer, t.ex. ett slagsmål, då även stiletten kommer till användning. Annars dominerar den slappa livsstilen, brist på idealbildning och hållning blottas på ett naket och skrämmande sätt. Den eviga frågan, om ungdomen nu är så mycket sämre än förr, kommer också här. Man kan göra om frågeställningen en smula: har bilismen och den tekniska utvecklingen gjort ungdomsproblemen större än under det s.k. "dansbaneländets" tid?

EUROPA
FILM

Ordvalet, "snacket", är primitivt, kemiskt fritt från försonande drag. Att vara "tuff" betyder här att dra ned samvaron på lägsta möjliga nivå. Många ungdomar med ett tämligen normalt intresse för bilar och nöjesliv känner sig kanske utpekade, blir harmsna och menar att filmen är en vrånbild. Ja, säkert råder många meningar om vad som är " normalt " och " onormalt " i berörda frågor. För dagen är blott att tillägga: debatten om ungdomsfrågorna går vidare — med eller utan filmförevisning.

tera sig emot ett större hänsynstagande till individuella arbetstagare och arbetsinsatser.

Det är nu en förbluffande slutsats! Man skulle kunna uttrycka det orimliga i resonemanget med att "lika lön uppnås genom olika lön". På det sättet bör man väl ändå inte blanda ihop begreppen, även om man lägger in nya betydelse i de gamla uttrycken. Det förefaller för övrigt som Arbetsgivarens skribent i en diffus bakgrund har något sådant som rättvis eller objektiv lön. Dylika löner existerar naturligtvis inte, det är också därför som vi har så olika lönesystem för olika områden. En ökad individualisering av lönesättningen är som princip bra, men i praktiken leder den inte med nödvändighet fram till större rättvisa än andra system. Den kan istället föra med sig samma eller ökat godtycke, eftersom en rad ovidkommande faktorer kan tänkas spela en roll. Hur skall för övrigt den tänkta rättvisan förhålla sig till branschens bärrighet? Man kan mycket väl föreställa sig en anställd som gör en bättre arbetsinsats än en annan, men att den förras förtjänst inte kan ta sig uttryck i lönen, därför att han (eller hon) arbetar inom en bransch som av företagsekonomiska skäl har lågt löneläge. Vad blir det då av den rättvisa som skulle ligga i ökad individualisering i lönesättningen? Även andra marknadsfaktorer kan spela en stor roll, såsom tillgång och efterfrågan på arbetskraft.

Det finns därtill solidariska moment i lönesättningen som man inte utan vidare kan operera bort. Man kan med fog undra om inte likalönsfrågan också borde vara en solidarisk fråga. Säkerligen är inte de offentligt anställda beredda att individualisera sina "samma löner för samma arbete". Låt oss nämna sådana grupper som lärare, tullmän, militärer och poliser, vilka har "samma" lön — om man bortser från de i detta sammanhang ovidkommande dyrtorsskillnaderna. Vad skulle man exempelvis ha för "lönemätare" på att läraren X gör en mindre arbetsinsats än läraren Y? En sådan lönesättning går inte att genomföra, även om man erfarenhetsmässigt vet att det finns skillnader i arbetsinsats till och med inom så homogena arbetsområden som de olika lärrarkategoriernas.

Författaren i Arbetsgivaren har för att "mota likalönsfrågan i grind" försökt sätta en torped i den gamla beprövade lönearken. LO delar i sitt offentliggjorda bud inför 1960 års avtalsrörelse inte de resonemang som Arbetsgivaren för. Här heter

medicinskt

Tuberkulosinfektion — smittovägar och spridningssätt

är föremål för en ingående och belysande studie av professor Erik Hedvall i Sv. Läkartidningen (nr 45 1959). Ett summariskt plock i det redovisade materialet säger oss att människor, vissa djur och i sällsynta fall fåglar utgöra smittokällor. Hur överföres smittan? Tuberkulos hos människa uppkommer nästan alltid genom infektion efter födelsen. Smittan överföres därvid antingen 1) genom inhalation av droppar och damm med tbc-baciller, 2) genom förtäring av tbc-infekterad föda, 3) genom direkt kontakt med tbc-baciller eller 4) genom avlopp och förorenade vattendrag. Av infektionssätten är damm- och droppinfektionen den mest vanliga, men även infekterad föda har stor betydelse för uppkomsten av tbc. Kongenital tuberkulos genom germinal infektion, dvs. överförande med sperman eller genom spermatozoer, har aldrig påvisats hos människa. Att mjölk från tuberkulösa mödrar skulle kunna utgöra en smittokälla är icke säkert bevisat. Tuberkulos smitta genom föda är nästan alltid förorsakad av bovina tbc-baciller, dvs. smitta från kreatur.

Enda sättet att förhindra smittan är att utrota kreaturtuberkulosen. Detta har också skett i flera länder, bl. a. Sverige, genom obligatorisk tuberkulinprovning och obligatorisk slakt av de reagerande djuren. En ytterligare säkerhetsåtgärd är mjölkens pasteurisering. Den som vill ha

det att samma lönesatser skall tillämpas för män och kvinnor, att samma tidlöner skall utgå för samma arbete och att kvinnornas ackord skall beräknas efter samma grunder som för männen. Detta synes ligga i linje med de principer som finns i ILO-konventionen. Det är nog också svårt att tänka sig en lösning efter andra linjer, då en individualisering av lönesättningen antagligen skulle leda till i stort sett samma orättvisor på grund av inverkan från olika marknadsfaktorer. Likalönsfrågan bör kanske istället ses som en solidarisk fråga. Den lägre prestation som gifta kvinnor eventuellt har bör kanske alla anställda i framtiden bära kostnaden för. Men först skall man då ha ordnat deltidsarbeten åt de kvinnor som endast kan göra en god arbetsinsats under en del av arbetsdagen. Omskolning och utbildning efter att det aktiva moderskapet upphört är en annan och mera väsentlig åtgärd som måste realiseras och som sä-

en ingående kännedom om dessa frågor gör klokt i att taga del av professor Hedvalls gedigna redogörelse, som bygger på ett rikt material av svenska och utländska forskare.

Tvångsisolering av tbc-sjuka

har med ytterst få undantag aldrig intagits i engelsk lagstiftning konstateras i en översiktsartikel i Sv. Nationalföreningens mot tuberkulos och andra folksjukdomar kvartalsskrift (häfte 4 1959). Artikelnen heter "Tuberkulosen — en stimulerande faktor för socialmedecinen" och är skriven av Harley Williams, generalsekretär i The Chest and Heart Association i London. Att undvika tvång tror jag av olika skäl är den riktiga politiken, säger Harley Williams. Världen har blivit mindre och hälsoskranker är inte mer önskvärd än tullskranker. Röntgenfilmer är inte ofelbara och tolkningen av lungbilder varierar avsevärt. Englands tuberkuloskliniker och hälsovårdssystem borde vara tillräckliga för att med vanliga metoder få tag på fallen på vår lilla ö. Det viktigaste skälet mot tvång är det att tuberkulosen lär oss att ingen klarar av sjukdomen om han inte själv vill medverka i åtgärderna för hälsans återvinande. Varje form av tvång skadar denna naturliga instinkt att bli bra. Tvång gynnar hemlighetsmakeri och smussel, det stegrar vissa patienters rebelliska reaktioner och detta ökar det psykiska motståndet. För tuberkuloskontrollen ligger den verkliga källan till framgång i de ansträngningar som människor gör för sig själva, genom personlig hygien, genom allmän hälsovård och genom behandlingsmöjligheter.

kerligen kommer att öka uppskattningen av den kvinnliga arbetskraften.

Att diskrimineringen av kvinnorna gått så långt som den har, beror i första hand på att arbetsgivarna tagit alla kvinnor över en kam. Har en del kvinnor lägre arbetsinsats har alla kvinnor det, tycks de ha resonerat. Men inte heller de manliga kollegerna är utan skuld. Nog hade de kunnat hjälpa kvinnorna till en bättre ställning i arbetslivet om de bemödat sig — och om viljan funnits! Sist och slutligen har kvinnorna själva skuld till sin situation. De har varit för eftergivna och passiva i fackliga sammanhang. Dessutom tycks det finnas en grumlig motsättning mellan gifta och ogifta kvinnor som sannerligen inte påskyndar en lösning av frågan. Det är ju ändå så att vägran att inse var problemen ligger snarare försvårar än underlättar en lösning.

Amerikansk samhällsdebatt

Att bibehålla ett visst mått av individuell frihet i ett modernt samhälle är ett problem, som diskuteras livligt i vetenskapliga kretsar, även om endast små smulor av de lärde människens teorier slår igenom i den allmänna debatten. Den känslan får man i varje fall, om man tar del av vad amerikanska ekonomer och sociologer sagt under de sista åren. *Studieförbundet Näringsliv och samhälle* har emellertid sökt avhjälpa bristen genom att i en enda liten bok pressa in sex betydelsefulla inlägg i amerikansk samhällsdebatt. Boken är så mycket värdefullare om man betänker att detta koncentrat ger

K. E. Boulding i sin bok om organisationernas revolution. De organiserade grupperna har framgått ur vissa behov, medlemmarna lever i en protestattityd mot andra krafter på marknaden. Detta är ett kitt, ägnat att stärka sammanhållningen inom organisationen. Å andra sidan finns det en tydlig tendens att organisationerna utåt bevaka varandra, håller varandra i balans, vilket i sin tur utgör en garanti för att trycket på den enskilde individen inte blir alltför hårt. Frågan om balans är för övrigt ett centralt problem hos *Boulding*. Statsmaktens uppgift är "att utbalansera och sätta in motvikt, när

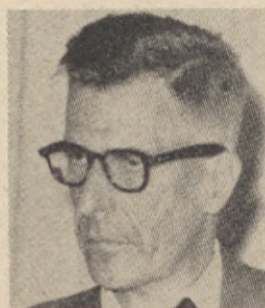
lätt diskreta frågeställningar. Kapitalet finns, konstaterar *Berle*, kapitalismen finns — men var finns *kapitalisten*? Han är helt enkelt en människoart i utdöende. I varje fall tillhör han inte längre de bestämmande — vare sig i näringslivet eller i samhället. Produktionsfunktionen glider allt mer över till en samverkan, en blandning av offentlig och privat äganderätt, staten spelar en växande roll som kund hos eller leverantör till industrin, industrins utvecklingsmöjligheter betingas i växande grad av offentliga investeringar osv. I författarens program kan man utläsa konturerna till någon sorts

Adolf A. Berle, Jr

David Riesman

J. K. Galbraith

huvudprinciperna i en hel packe lärda böcker, en lunta, som skulle ha tagit en anseelig tid att plöja igenom. Boken heter "Frihet i kollektivsamhället", är sammanställd i två avsnitt, ett med tyngdpunkt på de ekonomiska aspekterna, det andra på det sociologiska gebitet. *Fil. lic. Ulrich Herz* svarar för den ekonomiska delen och presenterar ekonomerna *Boulding*, *Berle* och *Galbraith*, i den senare delen refererar och diskuterar *Gösta Carlsson*, professor i sociologi i Lund, två kända amerikanska sociologer *Riesman* och *Whyte* och deras vetenskapliga arbeten.

Frågan om organisationer och individ är dels en fråga om organisationernas inre demokrati, dels en fråga om organisationernas relationer till varandra, betonar

makten hotar att monopoliseras av vissa organisationer och den individuella friheten riskerar att komma i kläm". *Statens uppgift* blir då snarare att fördela makten än att själv utöva den.

För en modern välfärdsstat, dess målsättning för ekonomisk och social utveckling, skulle vi alltså få följande arbetshypotes: balansen får i första hand staten svara för, medan det normalt är näringslivet som svarar för expansionen.

Offentlig och privat drift är ett centralt tema i *Adolf A. Berles* studier av amerikanskt näringsliv, särskilt är det storföretaget han intresserar sig för. Till yrket är *Berle* både affärsjurist och professor. Maktkoncentration och maktfördelning benar han upp i lärda teser, ibland med

"försoning" mellan staten och det enskilda näringslivet.

Det djärvaste greppet på problemen svarar *J. K. Galbraith* för. Han har en lysande stilistisk begåvning och har med sin bok *Affluent society* (1958) nått världsrykte. Översatt till svenska betyder det alltså en bok om "överflödssamhället"; till skillnad mot de äldre ekonomernas envisa knaprande omkring begreppet knapphet. Balans är en huvudfråga också för *Galbraith*, men han går djupare in på balanstekniken — talar om "felaktiga proportioner i samhällsekonomin", dvs. överflöd i den ena sektorn, den privata, och brist i den andra, den offentliga. Generellt uttryckt ha vi för hög konsumtion medan offentliga behov, investeringar i anordningar för bättre utbildning, forsk-

Forts. å sid. 23

D. H. Lawrence och kampen för människans integritet

Kring en samlingsvolym, sammanställd av

KNUT JAENSSON

D. H. Lawrence är för många människor detsamma som hans bok "Lady Chatterley's Lover". Har man läst den boken vet man vad författaren "sysslar med" — han är en durkdriven sexualskildrare. Liksom Sigmund Freud har Lawrence blivit en synnerligen missförstådd man. Litterära överlöpnings faller ofta tillbaka på mästaren. Och använder man sig av lösryckta-citat-metoden kan man, om man så vill, bevisa nästan vad som helst, när det gäller litteratören Lawrence. Svårare är kanske att med direkta citat stödja sig på vetenskapsmannen Freuds teorier. För båda dessa stormän gäller dock att de — var och en på sitt sätt — sökt analysera driftslivets dolda krafter. Och sådant har nu varit och är fortfarande synnerligen omdiskuterade problem att syssla med.

Om Lawrence, nöjd och belåten som en stadgad engelsman, ägnat sig åt sitt läraryrke och låtit bli sina farliga teorier kring problemet man och kvinna... ja, då skulle han nog ha haft det ganska skönt på sin ö. Men han var "en man för sig" och valde en livsföring i strid och landsflykt, ett sätt att leva som illa passade ihop med bräcklig fysik och tuberkulos.

Med denna antydning om Lawrence som "en man för sig", hans stridigheter med sina landsmän, landsflykt och benägenheten att skriva om "förbjudna saker", kan vi förstå att populariteten kom honom sent tillgodo — Lawrence rykte är i ständigt stigande. Just nu när detta skrivs är hans bok Lady Chatterley's Lover på segertåg på den amerikanska bokmarknaden. Om Lawrence har skrivits otaliga biografier och analyser på olika språk. Han var omdiskuterad — stundom förföljd — under hela sin litterära bana. Efter sin död 1930 har intresset för hans diktning varit i ständigt stigande.

Vad som väcker ens förvåning är emellertid att åtskilliga verk, bl. a. flera betydande uppsatser och debattinlägg, inte tidigare publicerats på svenska. Om så skett skulle vi fått en mera nyanserad uppfattning om diktaren, även då han i

D. H. Lawrence
år 1914

Frieda, hustrun, som troget följde författaren på många resor i olika delar av världen.

polemisk form gav uttryck åt sina tankar, befriade från den skönlitterära inlindningen. Den bristen har nu avlägsnats genom den samlingsvolym, som här i korthet presenteras. Att vi fått vänta på en sådan utgåva så länge är ganska underligt om man besinnar att Lawrence stått som förebild för många av våra mest lästa nutidsförfattare. Har det helt enkelt varit så att man föredragit att i stilla begrundan taga lärdom av mästaren, tillämpa hans lärosatser på sin egen produktion — men saknat intresse för att översätta mästarens egna ord till vårt språk?

Nu kan det också med goda skäl påstås, att mycket i Lawrences produktion ter sig motsägelsefullt. Kanske har det därför tett sig frestande att översätta honom bitvis — det är en förklaring. Man kan säkert hitta flera, men den nu utmärkta sammanställningen av skönlitterärt, polemiskt och ett gott avsnitt ur det flödande brevskrivandet ger oss den överblick vi hittills saknat. Och det bör vi uttrycka ett oreserverat beröm åt förlaget för.

För att en stund uppehålla oss vid det motsägelsefulla: Lawrence var arbetarson. "Det är den viktigaste omständigheten i hans biografi", säger lektor Melker Johnsson. Han var visserligen starkt beroende av modern, som kom från medelklassen, men hennes inflytande står i skuggan av den dynamiska, ibland nästan skrämmande kraften, som rycker oss med. Den kraften kommer från arbetarklassen. Vi möter den i de ofta hatfulla synpunkterna på engelsmännen, deras profitbegär och sterila känsloliv, deras maskindyrkan och andliga förtvining.

Lawrence hade i sin barndom sett fadern dagligen komma och gå, försvinna i det svarta kolgruvegapet, komma upp igen, ett evigt kretslopp, som grundlade hatet mot det industrialiserade maskinsamhället, dess svarta fabrikkorstenar, röken, som gjorde grönskan svart, kolgruvornas svarta sår i landskapets jung-

frudom — allt detta trängde sig på; han kunde inte finna bot mot den utarmning, som hotade allt vitalt mänskligt liv. I "Last poems" skildras utvecklingens gång:

Människan uppfann maskinen

och nu har maskinen uppfunnit människan.

Gud Fader är en dynamo

och Sonen en radioapparat

*och Den Helige Ande är gasen som håller
allt i gång.*

Om sin syn på arbetarklassen och medelklassen säger han: "Sprungen som jag är ur arbetarklassen, har jag märkt hur medelklassen har en förmåga att dämpa några av mina mest vitala vibrationer, när jag är tillsammans med dess representanter. Jag erkänner att de ofta nog kan vara både charmerande och hyggliga människor. Men de hindrar helt enkelt en del av mig att fungera." Men om nu medelklassen hindrar Lawrence "att fungera" är det ingalunda så bra i det andra lägret som det första citatet ger sken av. Så här låter det i fortsättningen: "Men arbetarklassen har ett trångt synfält, många fördomar och inskränkt intelligens. Allt detta gör den till ett fångelse. Det går inte att tillhöra någon klass." Arbetarsonens "klasstänkande" slutade i ett ingenmansland. Mycket av Lawrence betraktelser under de sista levnadsåren tycks dock bottna i melankoli och starkt försämrad hälsa — behovet av ensamhet avspeglas i hans senare produktion.

Lawrences benägenhet att tillämpa spänningsförhållandet man—kvinna i skilda kulturyttringar är kärnpunkten i hans förkunnelse. Ofta uttryckte han sig så att hans försörjningsläge tillspetsades — ingen vågade köpa och kosta trycksvärta på hans alster. Härom vet världen numera ganska mycket. Författaren längtade ofta till "andra, oförstörda kulturer" och folk då präriegräset började brinna omkring honom av alla pilar med eldsvansar han avlossade. Då blev det att börja om i ett nytt land. Då blev också ofta problemställningarna extra tillspetsade. Hösten 1929 skrev Lawrence en ljungande pamflett, "Pornografi och Obscenitet", vari han inte smusslade med omdömena. Han tar upp orden, granskar dem, uppvisar innehållet i dem. — Vad är en sköka? Jo, "om en kvinna inte har ett uns sköka i sig, är hon som regel en träpinne. Och troligen hade de flesta skökor någonstans ett uns kvinnlig generositet. Varför vara så förtorkad? Lagen är dystert, och dess domar har inget med livet att göra."

OM LITEN MANS VEDERMÖDOR

En liten, färglös man blev arbetslös den 6 juni, fick ett fint betyg — så välformulerat att han inte kunde få någon plats på det — och så började vandringsen ut i världen. Den lille mannen är en högst egendomlig krumelur — hans upplevelser inte mindre egendomliga. Ska man tala om någon sorts konsekvens i handlingsmönstret måste det i så fall vara valet av tidpunkt för starten. Det hade ju varit värre, om vandringsen börjat på hösten... fast nu blåser det sannerligen inga vårvindar omkring flanören i fria spekulationer ändå förstås. Så småningom blir det dock höst, dvs. riktig höst, i den här mannens liv också och då har han hunnit med att bl. a. samla in massor med gröna löv. Under långa vinternätter går han sedan omkring i stadens parker och klistrar upp sina gröna löv på träden. Och folk blir naturligtvis förvånade... fattas bara annat!

I övrigt bör man akta sig för att tala om mål och mening i den här boken och dess lille man, dvs. om man talar om de kvalitéerna i gammal traditionell stil. Den lille mannen i plommonstop rör sig nämligen mycket svårbedömt meningslöst — som en svart prick i tillvaron. Författaren — Erik Ransemar — bollar respektlöst med honom i en serie konstgrepp i vilka röjs debutantens osäkerhet, men även — bitvis — en fasthet i nyporna som ger löfte om mera litterärt. Till löftet om god fortsättning vill man gärna foga slut-

Erik Ransemar,
som gjort en uppmärksammad
litterär debut.

orden i avsnittet om den lille mannens debut som folktalare: "Många har klarat sin debut sämre säger han till sina papper och de prasslar förtroendeingivande." Vi vill gärna instämma i "prasslet" i vad det gäller författaren själv — han förtjänar utan tvivel betyget förtroendeingivande på sin första etapp. I fortsättningen bör han dock avhålla sig från plommonstop och en del sura miner — annars torde det bli trist för läsaren att hänga med till nästa milstolpe.

S. H.

Erik Ransemar: O, vandringsman,
partisanserien, Rabén & Sjögren,
pris kr 9:50.

Sådana ord och vändningar kan vara anledning nog till en tids klimatomblytning för en skribent, som också i andra avseenden kommit på kant med sitt land.

Som påpekats är det inte riktigt att läsa Lawrence bitvis. Därför är man tacksam att hålla en samlingsvolym i sin hand, en sådan vi nu fått, men därför vore det orätt att här klippa av vårt hackiga resonemang utan att ge ännu en provbit på det kvinnoproblem, den ackumulator som ständigt laddar upp Lawrence prosa och lyrik; hans krav: att den som inte når sin fulla utveckling som man eller kvinna förblir en ofullbordad människa.

Allt jag begär av en kvinna är att hon skall känna ömhet för mig,
då mitt hjärta känner varmt för hennes,
och det skall vara som den mjuka dallringen av ohörda klockor mellan oss.
Det är allt jag begär.

Jag är så trött på dessa våldsamma kvinnor som pochar på att älskas utan att själva äga någon kärlek.

Lawrence var "kvinnobunden"; könsproblematiken tillämpad på människor, djur och växter, går rakt igenom hans rika produktion, finner ständigt starka och fångslande uttrycksformer. Ingen författare har väl i övrigt hittills lyckats finna så starka ord för vakthållning kring de livsvärden den moderna maskinkulturen hotar att gnaga sönder, hotet mot själva urkällorna till människolivets förnyelse och växtkraft. Det gröna England med kolgruvornas svarta sår är, om man så vill, en känslofull människas fantasi — omvänt är den vår mekaniserade världsbild av i dag. Därför är Lawrences rykte i stigande, även om han inte fann någon lösning till vårt dilemma.

S. H.

D. H. Lawrence, en samlingsvolym,
Rabén & Sjögren, pris kr 22:50.

Ett av mina tidigaste fågelminnen har jag från min första barndom. Det var en göktyta som satt på taket till sin holk i en väldig björk och skapade till sig på ett så underligt och hemskt sätt med sin långa ormhals att jag nästan blev rädd. Alltsedan dessa tidiga barnår har jag alltid satt högt värde på och närt en stark längtan efter att få vistas i skog och mark. Under årens lopp har jag också fattat särskild kärlek till vissa lokaler och marker — den undenskynda skogssjön, som befanns värd att kalla fågelsjö, de vida ängarna och fälten längs ån där i sandbranterna hundratals backsvalor häckade i väldiga kolonier, den djupa dalgången med dess bergbranter, där göken ropade i majnattens fuktiga dimmor — och därifrån har jag också upplevt några av mina starkaste fågelminnen.

När jag plockar i minnenas hög hittar jag episoder från de många årens vandringar i markerna som trots avståndet i tiden bevarat något av sin skarpa och och fräschör, friskar jag i minnet åter upp bekantskapen med fågelindivider, återupplever jag stämningar och intryck som en gång gjort outplånliga spår. Ofta är det så att det inte behöver vara de stora sensationerna, utan snarare är det relativt vardagliga som får sin speciella klangfärg, när man minns vad man upplevt i skog och mark.

*

Jag minns en apilmorgon då jag sökt mig ner till min älsklingssjö, som jag själv upptäckt och vågar kalla fågelsjö. Just då jag kom fram till stranden överraskades jag av ett häftigt slagregn. Jag sökte skydd under några täta smågranar helt nära vattnet. Som jag stod där och kikkade ut över vattnet fick jag på en av bankarna av vissnad fjolårwass plötsligt se två rörhöror, en hane och en hona. Jag befann mig i den lyckliga situationen att vara åskådare på nära håll utan att själv vara observerad.

Det gör inte längre något att regnet droppar i ansiktet på mig från grankvistarna och i strömmar rinner innanför halslinningen.

På fem, högst tio meters håll får jag se den rödpannade rörhönehanen komma löpande mot honan. Han ömsom springer på vassen, ömsom simmar i grundvattnet. I rörelserna och till med i figuren påminner han med sitt livliga huvudnickande i framåtlutad ställning på något sätt om en duva.

Honan rör sig lika ivrigt hon, men endast i den vällovlige avsikten att fylla sin kräva. Då hanen stormar fram mot henne så att vattnet stänker om det i hällregnet blir hon stående stilla. Alldeles stilla. Hanen börjar dansa runt henne med krum

hals och huvudet riktat rakt mot marken. Emellanåt gör han riktiga små språng och slår med vingarna.

Så går han från kurtis till handling och de båda förenas.

Under tiden strömmar regnet fortfarande lika iskallt. Men detta förmår tydligen inte att avkyla deras heta känslor. Jag får häpen bevittna hur parningsakten upprepas tre eller fyra gånger med blott några minuters mellanrum. Överraskningens kulmen nås då till sist hanen rusar iväg från honan samma väg som han kommit.

Nu händer det lustiga, honan sätter efter honom och då hon snart nog är ifatt

Ju högre upp jag kommer, ju vildare rasar och tjuter nordanvinden.

Snön virvlar i iskalla svep och fyller luften i drivande moln.

Plötsligt nås mitt öra av ett ljud, en ton som ej är vindens hårda vin utan är en mjuk och len och fin fåglalåt. Jag stannar tvärt, häpen och förvirrad. Spanar tills ögonen svider in i all vitheten. Lyssnar.

Då — — — Från stubbmarken — där skylad säd, som den våta hösten aldrig tillät bli bärgad, står kvar i glesa nekar — lyfter plötsligt ett moln av vingade varreiser på bländande vingar. En ström av

VANDRING I FÅGELMARKER

AV FOLKE RÖSIÖ

honom tränger hon sig på honom och förmår honom till ännu mycken mera kärvänlighet. Slutligen avtar regnet — och samtidigt upphör de båda att intressera sig för varandra. Honan går i vattnet och simmar ut till en annan vassbank. Skakande som en våt hund traskar jag tillbaka till cykeln och vänder åter hemåt. Längre efteråt är jag uppfyllt av vad jag sett och upplevat vid den regnpiskade sjöstranden.

Fåglar i snösorm

Jag går starkt framåtlutad den branta vägen uppför dalens botten, upp mot höjderna och de vidsträckt fälten högst där uppe mot skogsbandet på åsens kant.

Varför jag går den här vägen vet jag väl knappt själv. Kanske för njutningen av att få kämpa mot storm och snö. Men näppeligen i förhoppning om eller förväntan på att få tillfälle att idka fågelstudier.

veka, melodiska locktoner ljuder i alla riktningar.

Det är snösparvar.

Likt stora snöflingor blandar sig fåglarna med flingornas yrande dans, vitt i vitt, höja sig och dra bort. Då jag fortsätter och kommer närmare skylarna myllra nya skaror ur nekarnas innandömen. Jag slår mig ner, sitter orörlig och halvt inkrupen i en av skylarna.

Snart återvänder fåglarna, nordanlandets och fjällens vilsna, oroliga vildmarksfåglar.

En lång stund får jag betrakta dem på närhåll, njuta av deras snöfläcksteckning i vitt och jordbrunt. Tills jag frusit mig stel och måste skaka liv i de avdödade lemmarna igen, vända åter hem...

Kricka, tjäderhöna, häger

På skogshöjdens kant sitter jag med den lilla runda sjöns vattenblänk strax inun-

der mig. Morgonen är stilla, ljuvlig, tyst. Jag saknar krickorna som brukar liva upp den lilla sjön med sitt flygande och farande, sitt stillsamma krick, krick, krick.

Förgäves granskar jag sjön och dess stränder. Men så ser jag plötsligt en ensam krickanddrake på snörrät kurs tvärs över vattnet mot mitt håll. Då han närmar sig stranden lockar han dämpat flera gånger. Framme vid stranden slår han ner och lockar på nytt.

Jag anar något och riktar instinktivt blicken mot tuvmarkerna där nere. Plötsligt märker jag att något rör sig inne bland tuvorna. I nästa ögonblick ser jag fullt tydligt hur en krickandhona går av boet, skakar på sig, fläktar med vingarna och raskt travar ner till vattnet och den väntande hanen som snatrande välkomnar henne.

De simmar efter varandra bort längs stranden och jag följer dem med blicken, men kan inte låta bli att då och då flytta blicken till boet där jag kan räkna de åtta äggen med kikarens hjälp.

Det småväxta andherrskapet försvinner in i en tät, hög vass ett stycke bort men jag väntar tåligt. Efter tjugo minuter kommer de tillbaka. Utanför tuvmarkerna lämnar draken sin äkta hälft men dröjer kvar några ögonblick tills hon åter hunnit lägga sig tillräta över äggen. Sedan drar han bort längs stranden och försvinner.

Det var enda gången jag upptäckte ett fågelbo på hundra meters avstånd, men...

Efter en påmåfävandring genom vildmarksskog i skravelmärk med kärr och urberg sitter jag på en granithäll och solar mig i den bleka marssolen. Intet tecken till liv förmärks. Något säger mig dock att det kan löna sig att stanna helt stilla där jag sitter. Jag är också trött och behöver vila ett tag. Jag äter en smörgås. Tiden går och ingenting händer. Jag glömmer eller avstår från tanken på någon upplevelse här i dag. Men platsen är trivsamt och jag sitter bekvämt lutad mot ett massivt gråbergsryggstöd.

Jag tänder en cigarrett. Efter en stund börjar jag gnola på en melodi. Jag trivs och tankarna fara.

Efter en stund reser jag mig upp, går några steg över hällen, kastar cigarretten och trampar på den. Då — — — Med ett plötsligt brak lyfter en tjäderhöna från ormbunksmarken knappt fem steg från platsen där jag suttit. Innan jag hunnit blinka har hon försvunnit mellan kärrmarkens förkrympta träd. Och där står jag och tittar, sannerligen som en fåne. Där har vi suttit i solen, tjäderhönan och jag, med en granitklump emellan oss,

knappt fem steg från varandra i över en halvtimmas tid.

Än i dag funderar jag över om hon var på platsen då jag kom. Jag undrar en hel del över vad hon gillade min sång och doften av monopolets boss!

Smygjakten

Med brådskande steg kommer jag trampande fram ur skogsbrynet intill en sjö för att som ett sista värv undersöka en knipholk i en jätteal invid stranden. Som väl är har jag trots brådskan ögonen med mig och i samma ögonblick som jag kom-

TECKNINGAR
av
Gunnar Persson

mer ut på den öppna strandremsan ser jag något på motsatta stranden. I första sekunden uppfattar jag det bara som en ovanligt stor fågel, men i nästa nu är jag klar över vad jag har framför mig. Jag kastar mig handlost till marken och ålar sakta fram mot stranden i skydd av den stora alen. Och se, jag lyckas!

Hägern har visserligen ett ögonblick stelnat till och står orörlig, en grotesk figur med något av urtid över sig, ett

stycke ut i vattnet tvärsöver sjön. Han är knappt femtio meter från mig. Efter en stund återgår han till sitt fiske.

Där jag nu ligger får jag njuta av anblicken av den sluge och skicklige fiskaren i bildstodslik orörlighet med det väldiga näbbvapnet riktat till blixtnabbtugg. Plötsligt får jag se det blixtnabba ut-fallet, hur en fisk sitter där fastkilad mellan näbbet och hur fågeln höjer huvudet och förtär den med sträckt, krängande hals.

Min ställning är utan tvivel obekvämt och jag ligger halvt i vattnet i mynningen av ett dike men jag är fullständigt okänslig och omedveten om alla fysiska obehag inför den spänning jag erfar av min egen smygjakt på den suveräna fiskaren och hans egen hjälpända vaktan på bytet.

Till sist bryts stämningen helt prosaiskt av en mjölkkärva på en väg, hägern far upp högre, breder ut de väldiga vingarna och sveper bort runt en udde där han försvinner.

Kajan i järnvägsbanken

Jag minns också ett par angenäma överraskningar där olika fåglar bar vittne om en anpassningsförmåga och ovanlig förtrogenhet till mänsklig bebyggelse. Den ena gången var då jag en morgon av en slump avslöjade ett par kajor som byggde bo i en murspringa till stenvallen i en järnvägsbank. De höll som bäst på att pryda sin originella hemvist med allsköns blänkande föremål. Hanen satt orädd på en staketstolpe med en kapsyl i näbben, honan var på väg in i skrevan med en bit staniolpapper.

Just då kom tåget. Men om jag väntat mig någon panik blev jag lurad. Visst dånade tåget förbi så att jorden skalv och röken fräsande fyllde den trånga passagen mellan de stenmurade banvallarna och visst flydde kajorna. Man blott upp i närmaste björk.

Innan dunket i skenskarvarna tonat bort satt honan åter i bospringan. En vecka senare låg hon tryggt och ruvade där inne, fullkomligt likgiltig för de på knappa två alnars håll framstormande, larmande och ångspyende fartvidundren.

Orden

Glöm orden
sagda i självförakt.
I dimman
vid havstranden
där en sten
glimmade vit
och mäsarna flydde
av tunga ord.

Ingegärd Karlson

FIMPTIGGAREN

Novell av HENRIK SALOMONSSON

Tiden går. Dagen åldras, och klockorna slår sina åtta pling-plong i den norrländska garnisonsstaden.

I kväll som många andra kvällar driver den råa, disiga luften in från havet och förvandlar det neonupplysta stadsansiktet till ett gråsvart skynke, genom vilket de starkaste ljusen tränger och liknar något av guldklumpar, ett slags skryt om rikedom — eller åtminstone om en dunvarm, allmän välfärd.

Det är i kväll jag möter den lille sätte mannen med det runda ansiktet och den nötta krimmermössan, han som går med en Zenit och Helvetia i vardera västfickan och ber om "herrns fimp, när herrn rökt färdigt".

Jag står på järnvägsplattformen och suger på en Ritz, när han hundlikt kommer fram och rabblar upp den inlärdas ramsan. Jag räcker honom den halvökta cigarettens, som han girigt tar emot och klämmer fast mellan de tjocka läpparna. Han drar långa, sugande bloss, och cigarettens krymper hastigt till en centimeterlång, glödande kulspets. Jag tycker han skulle bränna hål på det tunna läppskinet, men det är tydligen vant vid tobakshetta.

*

Det är mycket folk på perrongen. Vi väntar på tåget. Folk står nära varann i denna grå, tysta oktoberkväll, tysta lyss-

nande för att höra om tåget kommer och som om detta vore ett begravningsfölje och vi en mottagningskommitté: en hord bildade agenter, som har att sälja allt vad de döda behöver, bara deras anhöriga betalar... tyst och trist som det bara kan vara på en norrländsk järnvägsplattform en mörk disig höstkväll.

Det är bara den lille fimptiggaren med de korta taxbenen, som förflyttar sig på perrongen, tränger sig mellan de höstmodernt klädda damerna och deras tysta, artiga herrar. Han går med huvudet hängande mot den svagt upplysta plattformens grå cementyta och söker cigarettfimpar. Hans iver är stor, hetsig som en jakthund som för tillfället förlorat vittringen av det jagade villebrådet. — Detta är hans liv, hans liv är en enda lång utdragen fritid, och hans fritid är fimpjakt, det vill säga: hans liv är halvökta cigarettor med glöd i ena ändan och seg saliv i den andra.

Och vi väntar på tåget.

Männen viker upp sina rockkragar och drar ihop sina halsar för att gömma sig för den genomträngande, fuktiga oktoberkylan. Och ovanför de flesta grå poplinkragarna sticker blåfrusna huvuden upp, huvuden friserade för sommar och semester, för ångande heta julidagar. Men kvinnornas frisyrier står trotsigt tvära och upphöjda som små berg — allt enligt sista modeskriet. Deras ansikten är också myc-

ket lika, ty de flesta har redan kommit till de åren, som talar om en påbörjad vissnad fägring, ansikten mogna för spackel och skönexperters behandling — och de har gjort allt för att forma sina ansikten efter den senaste filmstjärnemallen. Men de är säkert bildade kvinnor, som vet mycket om andra människors privatliv: om försörjningsringar som mutats ner och aldrig offentliggjorts, om stans societetsherrarna och om leende otrogna fruar... ja, de vet mycket, mycket här i världen.

Och äntligen kommer tåget.

Det kommer hostande genom den råa höstluften, hostar ansträngande och doft skorrande som en människa i sitt livs slutskede. Då börjar vi äntligen, vi stela, väntande statyer att röra på oss, gå närmare de svarta rälskenorna för att kunna se in i de upplysta järnvägsvagnarna. Kanske dem vi väntar på inte kommer.

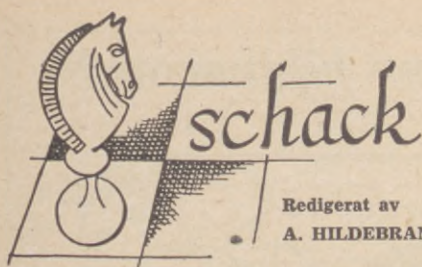
Och tåget stannar.

Man stiger ner, hoppar ner eller tar ett språng ner från järnvägsvagnarnas, hal-kiga, kalla järntrappsteg. Man säger goddag och tjänare och dunkar in sina välkommen i de avstigandes ryggar, och man säger, att detta är en stor dag, en länge efterlängtat stund. Ja, man hinner säga mycket mellan sina stora, breda välkomstleenden.

Så går vi, förvandlas till en liten slingrande människoström, en kobraorm, vars svans i början är Fimptiggaren. Men han gör sina hastiga framryckningar, dyker in i kobrans kropp och ber om nikotin. Ingen hör honom. Inte förrän bakom kobrans huvud, där man kan tro att den har sitt hjärta, uppmärksammades han: en urdrucken brännvinsbutelj trycker ner Fimptiggarens krimmermössa — och han blir sittande på den kalla asfalterade gatan. Några rostiga skratt tränger ut från kobrans kropp, medan den slingrar sig förbi honom och försvinner, uppslukas och splittaras på stans olika gator.

Men Fimptiggaren reser sig. Hans aktiva dagsverke är nu slut, och han tar den genaste vägen hem. Det blir genom stans

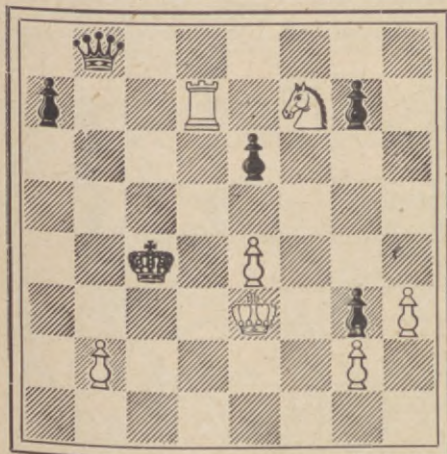
Redigerat av
A. HILDEBRAND

KOMPOSITION OCH VERKLIGHET

År 1911 komponerade den ryske mästarspelaren och studiekomponisten A. Troitsky följande studie.

STUDIE

av A. Troitsky
Deutsche Schachzeitung 1911

Vit drar och vinner

För att vit skall lyckas vinna, måste han naturligtvis oskadliggöra den svarta damen. Detta sker genom ett samspel mellan vits torn och springare. Dansen öppnas med:

1. Td7—b7 — —

Svart kan nu inte slå tornet med damen på grund av springargaffeln på d6.

strög, där han kryssar sig mellan tuffa ungherrar och långhåriga raggarbrudar, mellan vita, välvärdade intellektuella och mellan muskulösa, tungt gående kroppsarbetare.

Jag blir varse den lille mannen i folkvimlet och följer efter honom för att se, hur hans dag slutar. Jag undrar, om han känner något inom sig, om han hatar mannen som slog brännvinsbuteljen i hans huvud. Såg han, hur munnen i buteljmannens ökentorra ansikte öppnade sig till ett hångrin, när det dova ljudet från slaget nådde hans öra och Fimptiggaren sjönk ihop? Såg han hur grinnet blottade två tandrader, två hoptorkade blodiglar...?

Stan klyvs av älven. Men stadsfullmäktige har en gång i tiden knäppt händerna över sina magar och bestämt sig för att bygga en bro över älven, och på denna bro går nu Fimptiggaren. Mitt på bron stannar han, lutar sig mot räcket och ser ner på den krusiga vattenytan och på de

1. — — Db8—g8

Ett av de två fält den svarta damen kan välja utan att omedelbart bli infångad.

2. Sf7—e5† Kc4—c5

3. Tb7—b8! Dg8—h7

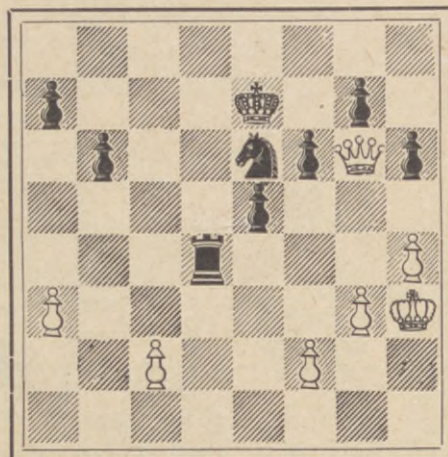
4. b2—b4† Kc5—d6

5. Tb8—h8! och vit vinner.

Svart kan pröva att rädda sig med 1. —, Df8, men då säkrar vit vinsten med: 2. Se5†, Kc5. 3. Sd7† osv.

Idén i ovanstående studie har fått sin användning även i turneringsspel. Den ställning vi ser nedan uppkom i partiet mellan Yates och världsmästaren Aljechin i Keckemet 1927.

Aljechin

Yates

Aljechin som spelade svart var vid draget och gjorde

1. — — Td4—f4!

med hotet T×f2†. Vit kan inte slå tornet 2. g×f4 på grund av S×f4† med damförlust. Vit försökte därför med

2. Kh3—g2 Tf4×h4!

och återigen kunde tornet inte slås på grund av den s.k. "familjeschacken" 3. g×h4, Sf4†. Svart vann partiet.

bruna, obarkade stockarna, som ser ut som ett slags likkistor med runda, välsvärdade lock. Han står där och drömmar, har stigit ut ur kobrans vardag och till sin egen värld. Han står där mycket länge. Detta är hans enda möjlighet till flykt och stor stund. Detta är hans himmelrike.

Bilmotornas surr och klatschet från fotgångarna kan inte störa hans frid. Sin blick har han fäst nere på den smålockiga älvens gråblå yta. Och jag tycker han ser ut som om han hörde något där nerifrån, som han hör en stilla elegisk sång, som sjungs bara för honom själv.

Jag ser ner på älven, denna kvällens monotona bild; bara en vit helbarkad klamp bryter monotonin i naturtavlan. Den syns så tydligt, där den flyter bland de mörka, obarkade stockarna. När jag åter ser på Fimptiggaren, tycker jag, att han ler. Då går jag därifrån, ty jag vill inte fånga honom i hans flykt och föra honom tillbaka till min och kobrans värld.

AMERIKANSK SAMHÄLLSDEBATT

Forts. fr. sid. 17

ning, skolor och service av skilda slag för att göra produktionen bättre rustad, släpar efter. Galbraith talar också om den "kvarstående fattigdomen". Fattigdomen är inte som förr i det gamla knapphets-samhället — de fattiga är inte längre "den breda massan" utan utgöres av "en rad avgränsade minoriteter." Varken politikerna eller den stora allmänheten är särskilt starkt engagerade i dessa minoriteters öden. Men existensen av sådana eftersatta grupper mitt i ett samhälle som i andra avseenden kännetecknas av "överflöd" måste bedömas som en allvarlig brist i samhällets funktionssätt.

Det är inte möjligt att här närmare beröra de intressanta frågeställningarna, men för att övergå till de "renodlade sociologerna" (de senare måste bli ännu mera summariskt behandlade), så börja vi med David Riesman, en ordrik man, som rör sig med ett system av delvis ganska oklara tankekonstruktioner. Enligt Riesmans uppfattning har den sociala karaktären ändrats under historiens gång; han skiljer mellan tre typer, *den traditionsstyrda, den samvetsstyrda och den gruppstyrda människan*. Den gruppstyrda är en "ny typ" som håller på att bryta sig fram i USA. Det krävs en i alla avseenden mera rörlig människotyp, som har initiativkraft och kan använda den rörelsefrihet som nu finns. I övrigt är typerna medvetna renodlingar, s.k. "idealtyper", men t. ex. de traditionsstyrda skulle förekomma främst i jordbruksbygder — i verkligheten får man tänka sig alla tänkbara blandformer och mellanlägen. Om uppfostran antyder Riesman ett minskat inflytande från föräldrarna och ökad påverkan från kamratgruppen, ett förhållande som gör föräldrarna osäkra i förhållande till sina barn. Tonåringarna har bättre möjligheter än förr att träffas och bilda grupper, gäng och föreningar. För sin del tycks Riesman utgå ifrån att "varken den samvetsstyrde eller den gruppstyrde är fri". Frihet är något människan måste kämpa sig till, oavsett om den ena eller andra typen dominerar. Riesman tycks i varje fall inte vara alltför pessimistisk inför den framtida utvecklingen.

Tyvär är det inte möjligt att ägna större utrymme åt de funderingar den siste i samlingen, sociologen W. H. Whyte, ägnar "människan och organisationen". I sin slutkommentar hävdar emellertid denne

"Julkalas hos Oden"

(Julpristävlingen)

Vår hedniska landsfader Oden inbjöd till ett s.k. julkalas på självaste julaften och det gällde att med hjälp av några julkalapsverser avslöja de inbjudna gästerna. Våra läsare visade sig väl hemma i gudavärlden. Vi fick åtskilligt med fina lösningar. Många tävlingsdeltagare har till och med talat om lite mera än vad som var nödvändigt, dvs. om julgästerna, men kunskaper i överflöd är ingenting att förebrå folk för. Vi ser alltså att än leva de gamla gudar och här kommer lösningen:

Lösning

1. Idun
2. Hugin och Munin
3. Frigg
4. Balder
5. Urd, Verdandi och Skuld
6. Sleipner
7. Särimmer
8. Tor
9. Audhumbla
10. Heimdall

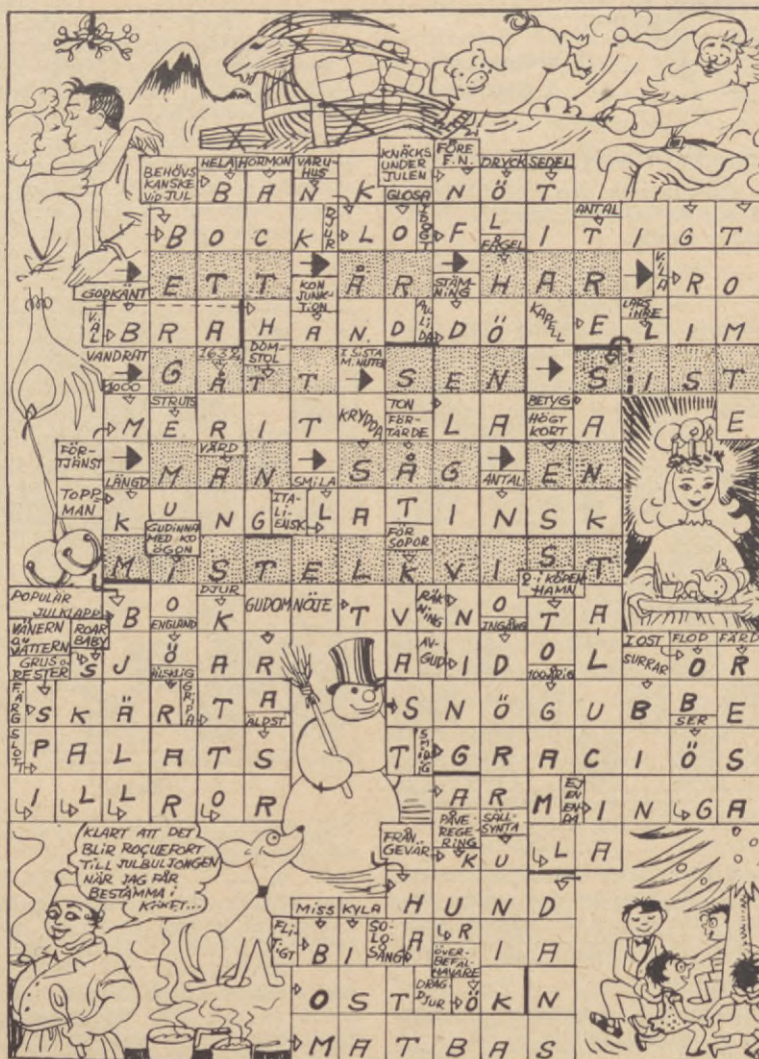
Pristagare

- 1:a pris 100 kr: F. E. W. Andréasson, Exercisvägen 3, Uddevalla
- 2:a pris 50 kr: Robert Pettersson, Uppsättarevägen 16, Karlskoga 5
- 3:e pris 25 kr: Kurt Vestberg, Box 144, Vätö
- 4:e pris 15 kr: Ellen Mattsson, Källhagsgatan 1 K, Västerås
- 5:e pris 10 kr: Elof Andersson, Vallby, Fjärås
- 6:e—8:e pris, Status under ett år: Rune Karlsson, Bodalsvägen 10, 7 tr., Lidingö, Mildred Pettersson, Studiegatan 4 B, Jönköping, Gunnel Tengselius, Dagsbergsvägen 3, Norrköping.

att förhållandet mellan individ och kollektiv aldrig kan bli problemfritt — vi kan inte vrida klöckan tillbaka och slå sönder våra maskiner och den moderna tekniken — men vi bör kämpa för vårt oberoende, inte betrakta oss som offer för opersonliga samhällsprocesser som ingen kan motstå. Där kan man väl lämpligen sätta stopp för de amerikanska samhällsveterna och tacka för de intressanta synpunkter vi fått om deras kollektiv.

S. H.

Lösning till "Julens bildkorsord"

Pristagare

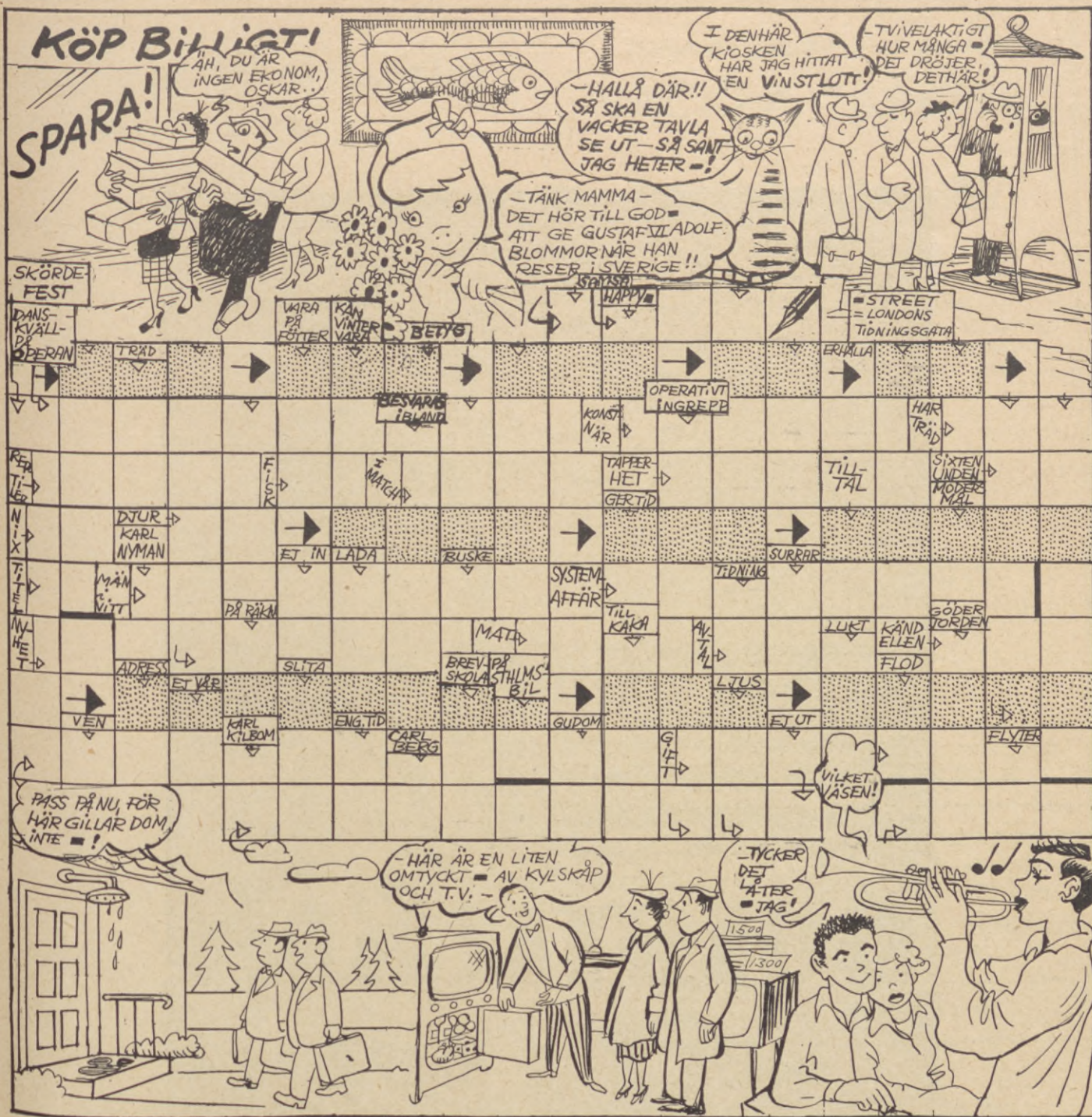
Julbildkrysset har visat sig ytterst populärt av alla svar att döma. Tävlingsbrevet har strömmat in ända tills den dag då redaktionens väggalmanack obönhörligt visade att tävlingstiden var ute. Så verkställdes dragning och den resulterade i följande prisfördelning:

- 1:a pris 50 kr: Britt Inger Erikson, Riksbbygget, Malåträsk
- 2:a pris 25 kr: Lennart Thureson, Ekbacksgatan 29 A, Västervik
- 3:e pris 15 kr: Rune Karlsson, Bodalsvägen 10 4 tr., Lidingö
- 4:e pris 10 kr: Birgit Eriksson, Läraregatan 11 A 2 tr., Kiruna
- 5:e pris 5 kr: Thore Wallin, Mollbergsvägen 6 C, Norrahammar

Kort historia

En kalif i Bagdad, som var mycket vetgirig, befalde en gång de lärda männen i sitt rike att skriva människosläktets historia. Under tjugo år knogade vetenskapsmännen. Så kom de tillbaka, hälsade sin herre, och pekade på tjugo kameler lastade med volymer. Men härskaren var inte nöjd. "Mitt liv rinner bort. Jag har inte tid att smälta era tjugo volymer", sade han. "Gå er väg och skriv någonting kortare." Vetenskapsmännen arbetade i ytterligare tio år och kom sedan tillbaka med en enda volym. Men då var härskaren så gammal och svag, att han inte kunde läsa ens denna enda. Han flämtade: "Berätta mig fort — i en enda mening — människosläktets historia." Sårade i sin yrkesstolthet viskade vetenskapsmännen sinsemellan men bugade sig slutligen inför sin herre och sade: "Detta är människosläktets historia. Människan föddes, led och dog."

Bildkräys nr 2

Namn .....

Adress .....

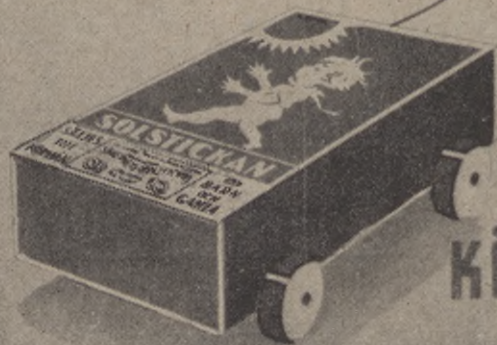
Postadress .....

Vårt febr.-kräys rymmer som vanligt lite av varje från olika områden i vårt liv och leverne. Sätt i gång — lycka till!

Lösningarna måste vara Status redaktion, Box 4149, Stockholm 4, tillhanda senast den 5 mars. För att få deltaga i tävlingen skall tävlingsbrevet vara märkta "Bildkräys nr 2". — Tre priser utdelas som vanligt, nämligen ett på 25, ett på 10 och ett på 5 kronor. Lösning och pristagarnas namn meddelas i Status' aprilnummer 1960.

SOLSTICKAN

HJÄLP BARNEN
TILL *hälsa*
KÖP SOLSTICKAN

Viggo Berck Aktiebolag

EXPORTORER & AGENTER

Sågade och hyvlade trävaror, lådbräder,
snickerier, wallboard, plywood, träull.

Tunnelgat. 12

Tel. 10 19 50, 11 94 50

STOCKHOLM

Hemmets trevnad ökas genom
VACKRA TAPETER

C. A. Kåbergs Tapetaffär

J. V. Modin AB.

Regeringsgatan 5, Stockholm

Telefoner: 11 15 37 - 11 15 38 - 11 15 50

Aktiebolaget

PETTERSSON & TISELL

Kinnahult

Gynna

svensk industri

BODEN

Kommanditbolaget BETONG

SANDER & Co, Hednoret

Telefon Boden 650 16

BORÅS

Vid elektriska installationer
ring 122 47, 132 47

ELEKTROFIRMAN MAGNET

Kontor: LILLA BROGATAN 38

Affär: LILLA BROGATAN 30

NORRKÖPING

FIRMA MARTIN JANSSON

Godsgatan 11 Telefon 244 98

— NORRKÖPING —

Säljer: Byggnadsmaterial

Utför: Asfalt- och Isolations-
arbeten, Massagolv m. m.

NYKÖPING

AB Nyge-Verken

Hemgårdsvägen 10

Tel. 173 40 växel

STOCKHOLM

Svenskt Papper Aktiebolag

Sveavägen 98, Stockholm

Alla slag av papper för
tryckerier

Specialitet:

Tryckpapper för böcker och
tidskrifter. Broschyromslag

STOCKHOLM

IFA ETT NAMN ATT MINNAS

då det gäller porträtt- och interiör-
fotografering, förstoringar m. m.

Drottninggatan 114 A - STOCKHOLM

Telefon 31 19 82

UPPSALA

allt i virke

allt i byggnadsmaterial från

SKOGSÄGAREFÖRENINGEN

länets ledande bränsleleverantör

ved - kol - koks - briketter

UPPSALA LÄNS

SKOGSÄGAREFÖRENING

Huvudkontor Svartbäcksgatan 2

Uppsala. Tel. växel 395 90

Ni har väl prenumererat på Status?

VÅRD PÅ KONVALESCENTHEM GER REKREATION • VILA

● **KONVALESCENTHEMMET ALSBORG, HELGEVÄRMA**

Telefon: Växjö 601 07 (Kronobergs län)

Plats för 14 gäster

● **FJÄLLFARARGÄRDENS KONVALESCENTHEM,**

UNDERSÅKER (Jämtlands län)

Telefon: Undersåker 11

Plats för 24 gäster

● **KONVALESCENTHEMMET BJÖRKEFORS,**

EDSBJÖRKE (Värmlands län)

Telefon: Sunne 271 65

Plats för 30 gäster

● **FRITIDSGÅRDEN RAMNÅS, Postfack 42, TORUP**

Telefon: Torup 138 (Hallands län)

Plats för 20 gäster

● **KONVALESCENTHEMMET ÅSEN, ÅSLJUNGA**

Telefon: Klippan 600 09 (Kristianstads län)

Plats för 20 gäster

● **LÅNGASJÖNS SEMESTERHEM, ASARUM**

(öppet under sommarsäsong) (Blekinge län)

Telefon: Södra Hoka 11

Vintertid Karlshamn 1566

Plats för 22 gäster

● **SEMESTERHEMMET SVANHOLMEN**

(öppet under sommarsäsong) (Malmöhus län)

Adr.: Stiftelsen Svanholmens Vilohem,

Kamregatan 3, MALMÖ C

Telefon: 040/97 53 44

Plats för 27 gäster

EFTERVÅRD = FÖREBYGGANDE VÅRD

Förfrågan om plats

göres av sanatoriepatient hos sanatoriets kurator och för den som ej vistas på sanatorium hos dispensären eller genom De Lungsjukas Riksförbunds lokalföreningar